

**Strategia Zrównoważonego Rozwoju
Gminy Lipowiec Kościelny
na lata 2016-2026
z perspektywą do 2030 roku.**

Lipowiec Kościelny, 2016

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Diagnoza społeczno-gospodarcza	4
2.1 Lokalizacja i podział administracyjny.....	4
2.2 Zagospodarowanie przestrzenne i uwarunkowania przyrodnicze.....	5
2.3 Demografia.....	9
2.4 Rynek pracy.....	12
2.5. Aktywność społeczna i organizacje pozarządowe	14
2.6. Edukacja	15
2.7 Pomoc społeczna	17
2.8. Opieka zdrowotna	20
2.9 Kultura.....	21
2.10 Gospodarka i rolnictwo	21
2.11. Infrastruktura.....	30
2.12. Gospodarka finansowa gminy	36
3. Gmina Lipowiec Kościelny w dokumentach strategicznych	41
3.1. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku.	41
3.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego	44
3.3. Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020..	48
4. Analiza SWOT	51
5. Strategia	56
5.1. Wizja rozwoju	56
5.2. Cele strategiczne, priorytety, działania	58
6. Założenia systemu realizacji Strategii	76
6.1. Zasady zarządzania strategią	76
6.2. Monitoring.....	78
7. Plan finansowy	81
Spis tabel i wykresów	83

1. Wstęp

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Lipowiec Kościelny na lata 2016-2026 z perspektywą do 2030 roku, to dokument strategiczny określający podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju Gminy w sferze społecznej, gospodarczej oraz przestrzenno-przyrodniczej.

Podstawą prawną dla przyjęcia i realizacji Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Lipowiec Kościelny jest Ustawa o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r., która w artykule 18 ust. 2, pkt 6 wskazuje na kompetencje Rady Gminy w zakresie uchwalania planów gospodarczych.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Lipowiec Kościelny na lata 2016-2026 perspektywą do 2030 roku, w myśl Ustawy o zasadach planowania polityki rozwoju jest Programem rozwoju i przyczynia się do realizacji innych strategii rozwoju, w szczególności Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku Innowacyjne Mazowsze.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Lipowiec Kościelny zawiera wszystkie niezbędne elementy aby mogła zostać uznana za program rozwoju:

- diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej w odniesieniu do zakresu objętego programowaniem strategicznym;
- cel główny i cele szczegółowe;
- priorytety oraz kierunki interwencji w zakresie terytorialnym, w tym w ujęciu wojewódzkim;
- opis sposobu monitorowania i oceny stopnia osiągnięcia celu głównego i celów szczegółowych;
- plan finansowy oraz
- podstawowe założenia systemu realizacji

W procesie opracowania Strategii aktywny udział brali przedstawiciele wszystkich grup społecznych z terenu Gminy. W spotkaniach warsztatowych i konsultacjach, które były elementem procesu opracowania Strategii udział wzięli Radni Gminy, pracownicy Urzędu Gminy Lipowiec Kościelny oraz pracownicy jednostek organizacyjnych Gminy, przedstawiciele organizacji pozarządowych, przedsiębiorcy oraz mieszkańcy Gminy.

2. Diagnoza społeczno-gospodarcza

2.1 Lokalizacja i podział administracyjny

Gmina Lipowiec Kościelny położona jest w Powiecie Mławskim, w północnej części Województwa Mazowieckiego. Zajmuje powierzchnię 114,2 km² i tworzy ją 15 sołectw: Dobra Wola, Józefowo, Kęczewo, Krępa, Lewiczyn, Lipowiec Kościelny, Łomia, Niegocin, Parcele Łomskie, Rumoka, Turza Mała, Turza Wielka, Wola Kęczewska, Zawady, Cegielnia Lewicka i Borowe.

Gminę zamieszkuje ok. 5229 osób. Gęstość zaludnienia wynosiła około 45 osób/na km² i jest to wskaźnik porównywalny ze średnią dla powiatu mławskiego. Jednostki samorządu terytorialnego sąsiadujące z Gminą Lipowiec Kościelny to gminy: Działdowo, Iłowo-Osada, Kuczbork-Osada, Mława, Szreńsk oraz Wiśniewo.

Największą miejscowością Gminy i jednocześnie siedzibą Urzędu Gminy jest Lipowiec Kościelny. Miejscowość położona jest w odległości:

- 12 km od Mławy
- 45 km Ciechanowa
- 130 km od Warszawy

Główną arterią komunikacyjną przebiegającą przez teren Gminy jest droga wojewódzka nr 563 Rypin – Mława. Droga ta zapewnia dobre powiązania komunikacyjne miejscowościom gminy z otoczeniem.

Rysunek 1. Lokalizacja Gminy Lipowiec Kościelny w Powiecie Mławskim

Źródło: www.gminy.pl, 2016

2.2 Zagospodarowanie przestrzenne i uwarunkowania przyrodnicze¹

Według stanu na 2016 w Gminie Lipowiec Kościelny obowiązuje pięć miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, jednak nie obejmują one całego obszaru gminy. Będący w trakcie opracowania plan zagospodarowania przestrzennego dla całego obszaru Gminy zacznie obowiązywać prawdopodobnie w 2017 roku. Obowiązujące obecnie plany obejmują zwarte kompleksy terenu i określają funkcje terenów, zasady zabudowy i ich zagospodarowania z uwzględnieniem cennych walorów przyrodniczych i kulturowych.

Obowiązujące plany zagospodarowania przestrzennego stanowią formalną podstawę kształtowania ładu przestrzennego a funkcje terenów określone w miejscowych planach są jednym z podstawowych uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego gminy.

Gmina Lipowiec Kościelny z geomorfologicznego punktu widzenia znajduje się w mezoregionie Wzniesienia Mławskie, w makroregionie Niziny Północno-mazowieckiej na styku dwóch krain geograficznych: Nizin Środkowopolskich i Pojezierza Mazurskiego. Terytorium gminy odznacza się dość znacznym zróżnicowaniem geomorfologicznym i wysokościowym. Charakterystyczną cechą rzeźby terenu są liczne wzgórza morenowe osiągające wysokości bezwzględne od około 140 m n.p.m. do około 200 m n.p.m. Pomiedzy wyniesieniami rozciągają się rozległe najczęściej podmokłe zagłębienia wytopiskowe.

Na terytorium gminy występują różne typy ekosystemów odmiennych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym. Są to zarówno ekosystemy naturalne, jak i półnaturalne, przy czym do najważniejszych zalicza się: zwarte kompleksy leśne, siedliska drzewiaste i krzewiaste wokół zbiorników wodnych, roślinność siedlisk łąkowych oraz zbliżone do naturalnych siedliska roślinności przywodnej i bagiennej,

¹ Opracowanie na podstawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lipowiec Kościelny, Listopad 2015 r.

Przyrodnicze obszary i obiekty chronione

Gmina Lipowiec Kościelny zlokalizowana jest w całości na obszarze funkcjonalnym Zielone Płuca Polski. Ponadto na terenie gminy znajdują się liczne przyrodnicze obszary i obiekty chronione. Najważniejsze z nich to:

- **Rezerwat „Baranie Góry”** - utworzony został w 1994 r. na powierzchni 176,62 ha. Rezerwat stanowi **specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 Baranie Góry PLH140002**. Obiekt położony jest w Nadleśnictwie Dwukoły, leśnictwo Mostowo. Celem ochrony jest naturalny krajobraz leśny o urozmaiconej rzeźbie terenu z wielogatunkowym drzewostanem dąbrowy świetlistej i grądu oraz licznymi stanowiskami roślin rzadkich i chronionych. Flora rezerwatu jest bardzo bogata - liczy blisko 300 gatunków roślin naczyniowych oraz kilka gatunków mszaków. Wśród nich zanotowano występowanie gatunków objętych ochroną ścisłą i częściową.

- **Rezerwat "Olszyny Rumockie"** utworzony został w 1994 r. na powierzchni 149,51 ha. Rezerwat stanowi **Specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 Olszyny Rumockie PLH140010** obejmuje zasięgiem rezerwat przyrody Olszyny Rumockie. Położony jest w lasach Nadleśnictwa Dwukoły, leśnictwa Mostowo na terenie wsi Rumoka. Leży na tarasie zalewowym i nadzalewowym rzeki Mławki. Rezerwat jest jednym z nielicznych kompleksów leśnych w mało lesistym krajobrazie północno-zachodniego Mazowsza. Celem ochrony rezerwatowej jest zachowanie naturalnych łągów olszowo-jesionowych oraz miejsc łągowych licznych gatunków ptaków, w tym bociana czarnego. Na obszarze rezerwatu stwierdzono występowanie ponad 50 gatunków ptaków, z których większość należy do gatunków łągowych.

- **Zieluńsko-Rzęnowski Obszar Chronionego Krajobrazu** o powierzchni 10898,75 ha, co stanowi około 95,4% ogólnej powierzchni gminy. Są to tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach oraz wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką, wypoczynkiem i pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. Poza obszarem znajdują się niewielkie fragmenty położone we wschodniej i południowej części gminy

- **Obszar specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 Dolina Wkry i Mławki** - (PLB140008) o powierzchni 28751,5 ha. Położony jest na terenie dziewięciu gmin województwa mazowieckiego w tym 2 759,1 ha na terenie gminy Lipowiec Kościelny

oraz na terenie 3 gmin województwa warmińsko-mazurskiego. Obszar obejmuje m.in. przełomowy odcinek Wkry, gdzie rosną pozostałości nieco przekształconych lasów łągowych i grądów. W ostoi stwierdzono występowanie co najmniej 24 gatunków ptaków w tym 10 gatunków znajdujących się na liście zagrożonych ptaków w Polskiej czerwonej księdze zwierząt.

- **Pomniki przyrody** - na terenie gminy Lipowiec Kościelny znajduje się 10 pomników przyrody, którymi są okazałych rozmiarów pojedyncze drzewa, grupy drzew oraz głaz narzutowy. Szczególnym celem ich ochrony jest zachowanie wartości przyrodniczych, krajobrazowych, naukowych, kulturowych i historycznych poprzez ich ochronę w granicach lokalizacji. Wszystkie pomniki przyrody mają dużą wartość przyrodniczą oraz są znaczącymi elementami krajobrazu.

Ważnym i cennym elementem przyrodniczym na terenie gminy są także parki i sady podworskie: podworski park w Lewiczynie, park podworski w Lipowcu Kościelnym, park podworski w Kęczewie, pozostałości majątku ziemskiego w Łomi, park i sad owocowy w Niegocinie, park podworski w Turzy Wielkiej oraz resztki parku i sadu podworskiego w Niedziałkach.

Atrakcyjny i zróżnicowany obszar gminy o mało zniekształconym środowisku, duże walory przyrodnicze i krajobrazowe oraz brak negatywnego oddziaływania na środowisko lokalnego przemysłu stwarza dobre warunki do rozwoju różnych form rekreacji na terenie gminy. Dodatkowym atutem sprzyjającym rozwojowi rekreacji jest także zbiornik (zalew) Ruda, którego część o powierzchni około 11,2 ha znajduje się w rejonie miejscowości Lewiczyn. Pozostała część czaszy zbiornika znajduje się w rejonie miejscowości Mławka w gminie Iłowo w powiecie działdowskim w województwie warmińsko-mazurskim.

Zbiornik Ruda przeznaczony jest także do nawadniania użytków rolnych w dolinie rzeki. Funkcjonuje on na 30+200 km rzeki Mławki (lewobrzeżnego dopływu Wkry), która jest największym ciekim wodnym na terenie gminy. Ponadto przez teren gminy przepływa wiele cieków wodnych będących dopływami rzeki Mławki, m.in. rzeki Dwukolanka, Gwiazda i Seracz oraz wiele innych małych cieków w większości odprowadzających wody z sieci kanałów i rowów melioracyjnych, których łączna długość na terenie gminy wynosi 150,0 km. Rzeki przepływające przez terytorium gminy nie stanowią zagrożenia powodziowego.

Zgodnie z zapisami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego, Samorząd Województwa przewiduje modernizację (przebudowę) ubezpieczenia skarpy od wodnej zapory czołowej zbiornika wodnego „Ruda” a także budowę zbiornika wodnego o powierzchni powyżej 20 ha na rzece Mławce.

Na terenie Gminy funkcjonuje zespół stawów rybnych (Staw przy Drodze, Olszynowy, Moczydło, Żuławy, Karczurek, Połomia, Zimowy, Rudka i 5 mniejszych stawów o łącznej powierzchni około 100 ha). Koryto rzeki Mławki jest prawie w całości uregulowane, przez co w znacznym stopniu wpływa na obniżenie jej zdolności do samooczyszczania. Przebudowa koryta rzeki Mławki, której celem było zapewnienie ochrony terenów rolnych przed powodzią, poprawa odpływu wody z urządzeń melioracji wodnych szczegółowych oraz umożliwienie magazynowania i doprowadzenie wody do nawodnień, stworzyła zagrożenie dla zachowania właściwego stanu ochrony gatunków zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony na obszarze Natura 2000 Doliny Wkry i Mławki. Doszło do zmiany stosunków wodnych na rzece Mławce i przyległych terenach łąkowych, co doprowadziło do pogorszenia się struktury siedliska i wycofywania się gatunków ptaków będących przedmiotem ochrony. Konieczne są zatem działania mające na celu przywrócenie stanu wody na rzece i tym samym na terenach położonych w jej sąsiedztwie.

Woda w rzece Mławce jest w złym stanie - występują tu poważne odchylenia od stanu naturalnego. Istotnym źródłem presji na środowisko wodne jest niedostateczna sanitacja obszarów wiejskich oraz spływy powierzchniowe zanieczyszczeń, obciążone głównie azotem i fosforem pochodzenia rolniczego z uwagi na rolniczy charakter zlewni. Prowadzone na szeroką skalę wodociągowanie wsi w gminie nie było zsynchronizowane z równoczesną budową sieci kanalizacyjnej, dlatego też jednym z największych wyzwań na najbliższe lata dla gminy jest rozwiązanie problemu oczyszczania ścieków komunalnych w gminie.

Gmina Lipowiec Kościelny charakteryzuje się zmiennymi, w większości korzystnymi warunkami hydrogeologicznymi. Na terytorium gminy istnieją także szanse odkrycia i udokumentowania wód geotermalnych, które mogą być wykorzystane do celów energetycznych. Jednakże istotną barierą w wykorzystaniu tych zasobów są wysokie koszty odwiertów oraz ryzyko nieuzyskania wystarczającej ilości ciepła. Na terenie gminy nie występują surowce mineralne, które mogłyby stanowić

bazę surowcową na skalę przemysłową. Występują natomiast złoża o znaczeniu lokalnym. Są to głównie złoża piasku ze żwirem oraz piasku.

Występujące 6 udokumentowanych złóż oraz obszary o pozytywnych wynikach badań poszukiwawczych występowania surowców mineralnych są częściowo kolizyjne z ochroną środowiska. Wszystkie położone są w obszarze najwyższej ochrony (ONO) głównego zbiornika wód podziemnych Działdowo oraz większość - w Zieluńsko-Rzęnowskim Obszarze Chronionego Krajobrazu (poza jednym obszarem w rejonie miejscowości Parcele Łomskie).

Teren gminy podobnie jak całego powiatu mławskiego charakteryzuje się znaczną różnorodnością stanów pogody, co jest związane z przemieszczaniem się frontów atmosferycznych i częstą zmiennością mas powietrza. Bliskość miasta Mławy jako obszaru koncentracji źródeł emisji zanieczyszczeń nie wpływa na stan higieny atmosfery w gminie. Zachodni i południowo-zachodni kierunek wiatrów przeważających na terenie gminy powoduje wynoszenie zanieczyszczeń poza terytorium Gminy.

Łączna powierzchnia gruntów użytkowych w Gminie Lipowiec to 114,00 km². Dominującą funkcją rozwoju gminy jest rolnictwo. Użytki rolne zajmują ok. 62% gruntów, natomiast lasy i zadrzewienia - ok. 30,2%.

Występowanie na terenie gminy wielu obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych predestynuje gminę do pełnienia funkcji subregionalnego ośrodka rekreacji i aktywnej turystyki a także funkcji gminy ekologicznej, zapewniającej produkty ekologiczne, w szczególności spożywcze.

2.3 Demografia

Według danych GUS w 2015 r. gminę Lipowiec Kościelny zamieszkiwało 4935 osób. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat 2011-2016 liczba ludności nieznacznie się zmniejszyła. W stosunku do 2011 roku, w którym gminę zamieszkiwało 4968, ubyło 33 mieszkańców.

Największe miejscowości w gminie pod względem zaludnienia to: Lipowiec Kościelny – 842 mieszkańców, Łomia – 724 i Turza Wielka – 534 mieszkańców. Większość jednostek osadniczych, to miejscowości o zaludnieniu powyżej 300 mieszkańców, co świadczy o małym rozproszeniu przestrzennym ludności i

jednocześnie jest czynnikiem sprzyjającym rozwojowi gospodarczemu, a w szczególności sprzyja efektywność inwestycji infrastrukturalnych.

Przyczyn malejącej liczby ludności to ujemny przyrost naturalny oraz w ujemnym saldzie migracji wewnętrznych. W strukturze ludności zauważalne jest nieznaczne odchylenie od stanu równowagi między liczebnością kobiet i mężczyzn. Wg Banku Danych Lokalnych w 2014 r. Liczba mężczyzn w Gminie wynosiła 2 402, podczas gdy liczba kobiet wynosiła 2515 osób.

Tabela 1. Ludność w poszczególnych miejscowościach (wg stanu na maj 2014r.

	Miejscowość	Liczba ludności
1	Borowe	36
2	Cegielnia Lewicka	78
3	Dobra Wola	121
4	Jozefowo	26
5	Kęczewo	436
6	Krępa	283
7	Lewiczyn	177
8	Lipowiec Kościelny	842
9	Łomia	724
10	Niegocin	318
11	Parcele Łomskie	200
12	Rumoka	330
13	Turza Mała	330
14	Turza Wielka	534
15	Wola Kęczewska	179
16	Zawady	321
	Ogółem	4935

Źródło: Dane Gminy, 2016.

Kluczowe czynniki kształtujące bilans ludnościowy Gminy i jej profil demograficzny to urodzenia oraz zgony, a także procesy migracyjne. W 2014 r. w porównaniu z 2010 r. w Gminie Lipowiec Kościelny nastąpił wzrost urodzeń żywych przy jednoczesnym zmniejszeniu liczba zgonów, co w rezultacie dało zatrzymanie ujemnego przyrostu naturalnego i osiągnięcie zerowego poziomu przyrostu naturalnego. Ponadto w gminie utrzymuje się niewielkie lecz ujemne saldo migracji. Jednakże wskaźnik migracji uległ poprawie w stosunku do okresu z przed czterech i pięciu lat. Duża dynamika zmian

tego wskaźnika w dłuższej perspektywie może mieć negatywny wpływ na poziom przedsiębiorczości w Gminie.

Tabela 2. Ruch naturalny i migracyjny ludności Gminy Lipowiec Kościelny w latach 2010-2014

Cecha	2010	2011	2012	2013	2014
Na 1000 ludności					
Urodzenia żywe	9,3	10	6,6	7,9	11,2
Zgony	13,31	12,4	11,48	12,37	11,18
Przyrost naturalny	-4	-2,4	-4,8	-4,5	0
Osoba					
Saldo migracji	-13	-20	-6	-3	-10

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS, 2016

Analiza struktury wiekowej mieszkańców Gminy wskazuje, na występowanie niekorzystnego zjawiska, jakim jest starzenie się społeczeństwa. Potwierdza to zmniejszająca się liczba ludzi młodych do 24 roku życia oraz rosnąca liczba osób powyżej 55 roku życia na przestrzeni lat 2010-2014.

Tabela 3. Struktura wiekowa ludności w gminie Lipowiec Kościelny

Wiek ludności	Liczba ludności 2010	Liczba ludności 2014	Rok 2010 = 100
0-4	276	234	84,8
5-9	261	276	105,7
10-14	376	277	73,7
15-19	394	387	98,2
20-24	332	378	113,9
25-29	346	321	92,8
30-34	342	329	96,2
35-39	373	318	85,3
40-44	352	372	105,7
45-49	350	357	102,0
50-54	336	332	98,8
55-59	303	319	105,3
60-64	231	272	117,7
65-69	182	212	116,5
70-74	201	164	81,6
75-79	158	163	103,2
80-84	120	110	91,7
85 i więcej	78	96	123,1
Wskaźniki obciążenia demograficznego			
Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym	1 144	1 010	88,29
Udział ludności w wieku produkcyjnym	2 996	3 019	100,77

Udział ludności w wieku poprodukcyjnym	871	888	101,95
--	-----	-----	--------

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Zmiany w strukturze wiekowej ludności będą w niedalekiej przyszłości powodowały zmianę kierunków prowadzonej polityki społecznej jak również polityki oświatowej, a także zmianę kierunków inwestycji infrastrukturalnych w Gminie. Wzrost liczby osób starszych będzie generował zapotrzebowanie na usługi adekwatne do tej grupy wiekowej, w szczególności usługi związane z ochroną zdrowia.

W 2014 r. w stosunku do roku 2010 nastąpił wzrost odsetka osób w wieku poprodukcyjnym oraz zmniejszył się udział osób w wieku przedprodukcyjnym. Udział procentowy ludności w wieku produkcyjnym pozostawał na porównywalnym poziomie. Rosnące obciążenie demograficzne Gminy można zaobserwować na podstawie zwiększającej się liczby ludności w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby osób w wieku przedprodukcyjnym. W 2010 r. na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przypadało 76 osób w wieku poprodukcyjnym, a w 2014r. na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przypadało 88 osób w wieku poprodukcyjnym. Utrzymywanie się tego niekorzystnego trendu w dłuższej perspektywie czasu będzie stanowiło istotną barierę rozwoju Gminy.

2.4 Rynek pracy

Z przedstawionych w poprzednim rozdziale danych wynika, że w Gminie Lipowiec Kościelny liczba osób w wieku produkcyjnym znacznie przewyższa łączną liczbę ludności w wieku przed i poprodukcyjnym. Istotne znaczenie ma także to, że liczba ta wykazuje niewielką, ale jednak wzrostową tendencję, co ma istotne znaczenie dla rynku pracy.

Według danych GUS gminie Lipowiec Kościelny w 2014 r. na 1000 mieszkańców pracowało 93 osób, z czego 50,9% wszystkich pracujących ogółem stanowiły kobiety a 49,1% mężczyźni. Warto jednak zaznaczyć, że informacje GUS nie zawierają danych dotyczących zatrudnienia osób pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych, pracujących

w organizacjach, fundacjach i związkach oraz nie zawierają podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób. Można zatem wnioskować, że przeważająca liczba mieszkańców gminy znajduje zatrudnienie właśnie w małych przedsiębiorstwach oraz w gospodarstwach indywidualnych, a także w okolicznych miastach. Bezrobocie w gminie Lipowiec Kościelny wynosiło w 2014 roku 13,6% (14,1% wśród kobiet i 13,3% wśród mężczyzn).

Tabela 4. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

JST	Bezrobotni zarejestrowani na 1000 ludności w wieku produkcyjnym				
	2010	2011	2012	2013	2014
Powiat Mławski	8,9	8,4	9,9	10,4	8,3
Miasto Mława	9,6	8,6	10	10,5	8,3
Gmina Lipowiec Kościelny	10	8,5	10,7	11,3	8,9
Gmina Szreńsk	9,6	8,9	10,5	11,3	9,1
Gmina Wiśniewo	8,1	7,9	9,3	9,9	7,6

Źródło: opracowanie na podstawie BDL GUS.

Dość istotnym dla gminy problemem jest bezrobocie gdyż powoduje ono obniżanie warunków życia mieszkańców i przyczynia się do rozwoju negatywnych zjawisk społecznych. Na tle sąsiednich gmin, wskaźnik procentowy liczby osób bezrobotnych dla Gminy Lipowiec Kościelny jest porównywalny lub nieznacznie wyższy niż dla sąsiednich gmin i dla powiatu mławskiego. Jednakże wskaźnik ten na przestrzeni ostatnich lat maleje co może być szansą na trwałą poprawę sytuacji.

Duże znaczenie dla zatrudnienia mieszkańców gminy Lipowiec Kościelny ma bliskie położenie Miasta Mławy. Spośród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy wg danych na 2014 r. 340 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, z czego zdecydowana większość przypada na miasto Mławę. Jedynie 126 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi 214 osób.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Lipowiec Kościelny wynosi 2 929,91 zł., co odpowiada 73,20% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

Z analizy zatrudnienia wynika, że na terenie gminy Lipowiec Kościelny podstawowym źródłem utrzymania dla znacznej grupy mieszkańców jest rolnictwo.

34,8% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Lipowiec Kościelny pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 33,3% w przemyśle i budownictwie, a 10,6% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 1,6% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

Na terenie gminy Lipowiec Kościelny działalność gospodarczą w 2014 roku prowadziło 143 podmioty zarejestrowane w systemie REGON (w 1999 r. – 178 podmiotów). Niepokojącym zjawiskiem jest utrzymujący się w Gminie wysoki poziom bezrobocia długotrwałego. Osoby długotrwale bezrobotne w wyniku „starzenia się” kwalifikacji niejednokrotnie całkowicie opuszczają rynek pracy, skazując się tym samym na wykluczenie społeczne. Szczególnego znaczenie dla aktywizacji tej grupy społecznej będą miały odpowiednio dobrane programy szkoleniowe, w realizację których powinny być także włączone lokalne przedsiębiorstwa. Analiza danych dotyczących bezrobocia w Gminie na przestrzeni ostatnich lat pokazuje, że sytuacja na rynku pracy stopniowo poprawia się. Dalsze działania w zakresie aktywnej polityki prorozwojowej w Gminie, dają podstawę do oczekiwania dalszego zmniejszenia się problemu bezrobocia w kolejnych latach.

2.5. Aktywność społeczna i organizacje pozarządowe

Aktywność społeczna oznaczająca działanie ludzi, jako istot społecznych, którzy kierują się problemami życia codziennego i dążą do ich rozwiązywania jest niezmiennie istotna dla rozwoju każdej Gminy. Aktywność jednostek i grup społecznych zależna jest od wielu czynników, od motywacji, kultury oraz tradycji. Aktywność społeczna jest także rezultatem kapitału społecznego, którego wartość opiera się na wzajemnych relacjach społecznych i zaufaniu jednostek, które dzięki niemu mogą osiągać więcej korzyści zarówno z ekonomicznego jak i społecznego punktu widzenia. Odzwierciedleniem aktywności społecznej jest rozwój organizacji pozarządowych. Ich funkcjonowanie świadczy o istnieniu procesów oddolnych na danym terytorium, wynikających ze wzrostu świadomości obywatelskiej wśród mieszkańców. Organizacje pozarządowe działają bliżej społeczeństwa, a tym samym lepiej rozumieją lokalne potrzeby i mogą sprawniej i efektywniej realizować wybrane zadania publiczne.

Sprawują one również nadzór nad zasadnością wydawania środków publicznych. W rezultacie są one kluczowym ogniwem rozwoju społeczno-gospodarczego, zwłaszcza w skali lokalnej. Aktywność społeczna mierzona liczbą organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców w Gminie Lipowiec Kościelny od wielu lat utrzymuje się na niezmiennym poziomie i wynosiła 2,2 co jest wskaźnikiem poniżej średniej dla powiatu mławskiego, która wynosi 2,38.

Na terenie Gminy Lipowiec Kościelny działają jedynie kilka organizacji pozarządowych:

- Ochotnicza Straż Pożarna w Lipowcu Kościelnym
- Ochotnicza Straż Pożarna w Rumoce
- Ochotnicza Straż Pożarna w Turzy Małej
- Ochotnicza Straż Pożarna w Turzy Wielkiej
- Ochotnicza Straż Pożarna w Krępie
- Ochotnicza Straż Pożarna w Kęczewie
- Ochotnicza Straż Pożarna w Niegocinie
- Gminny Klub Sportowy "Lipowiec"
- Koło Gospodyń Wiejskich w Turzy Wielkiej
- Stowarzyszenie CZYSTA KRĘPA

Organizacje istniejące na terenie Gminy to tradycyjne organizacje, charakterystyczne dla obszarów wiejskich. Brakuje natomiast organizacji mogących aktywnie włączyć się w rozwój społeczno-gospodarczy Gminy. Aktualnie planowane jest założenie nowego stowarzyszenia zwykłego przy Gminnym Centrum Kultury Sportu i Rekreacji w Lipowcu Kościelnym, które ma działać na rzecz rozwoju kulturalno-społecznego Gminy.

Niewielka liczba organizacji pozarządowych w Gminie świadczy o bierności lokalnej społeczności i braku zaangażowania w życie Gminy.

2.6. Edukacja

Gmina Lipowiec Kościelny wypełnia ustawowe zadania w zakresie edukacji poprzez prowadzenie publicznych przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjum. W roku szkolnym 2014/2015 na terenie gminy funkcjonowały 4 szkoły podstawowe w miejscowościach: Lipowiec Kościelny, Zawady, Turza Mała i Łomia oraz 1 gimnazjum

w Lipowcu Kościelnym. Wychowanie przedszkolne realizowane jest przez oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych w Lipowcu Kościelnym, Zawadach, Turzy Małej i Łomi. Dodatkowo od roku 2012 w szkole podstawowej w Turzy Małej oraz w świetlicy wiejskiej w Łomi funkcjonują 2 punkty przedszkolne dla 3 grup dzieci.

W roku szkolnym 2014/2015 do szkół uczęszczało ogółem 515 uczniów, w tym:

- 152 do gimnazjum,
- 363 do szkół podstawowych, w tym 70 do oddziałów zerowych i 48 punktów przedszkolnych:

Uczniowie uczyli się w 35 oddziałach, w tym: 7 w gimnazjum (średnia na oddział 22 uczniów); 24 w szkołach podstawowych (średnia 12 uczniów) oraz w 4 oddziałach zerowych (średnia 17-18 uczniów) i 2 punktach przedszkolnych. W Gminie Lipowiec Kościelny zaobserwować można tendencję do zmniejszania się liczby uczniów. Jeszcze w 2012 r. do szkół podstawowych uczęszczało 605 uczniów. Zachodzące zmiany mogą w przyszłości oddziaływać na stopień wykorzystania infrastruktury edukacyjnej. Jednocześnie są szansą na poprawę warunków lokalowych oraz indywidualizację procesu nauczania. Na uwagę zasługuje fakt, że wyniki egzaminu gimnazjalnego w Gminie Lipowiec Kościelny przewyższają średni wynik z tego egzaminu w powiecie mławskim. Podobnie wygląda sytuacja w odniesieniu do sprawdzianu szkół podstawowych, z którego średni wynik dla gminy wyniósł 69,1 pkt z części I oraz 70,9 pkt z części II, co jest wynikiem przewyższającym średni wynik dla powiatu wynoszący odpowiednio z części I 62,2 i z części II 69,9 pkt. Przy czym osiągnięty wynik jest niższy niż średni wynik dla województwa mazowieckiego, który wynosi dla części I - 69,8 pkt oraz dla części II - 80,4 pkt.

Dowożenie uczniów do szkół na terenie gminy prowadzi PKS Mława (Mobilis Group) środkami transportu publicznego. Kursy autobusów dostosowane są do potrzeb poszczególnych placówek. W roku szkolnym 2014/15 dojeżdżało łącznie 235 uczniów. Gmina z tego tytułu poniosła wydatek w kwocie 251.285 zł..

Ponadto gmina zapewnia transport i opiekę uczniom niepełnosprawnym uczącym się w Ośrodku Szklono–Wychowawczym im. Janusza Korczaka w Mławie. Transport finansuje gmina, dzieci zabierane są z miejsca zamieszkania oraz mają zapewnioną opiekę podczas jazdy. W 2016 r. Gmina Lipowiec Kościelny planuje zakup busa/mikrobusa do przewozu dzieci na zawody szkolne, konkursy, wycieczki itp.

W 2015 roku szkołach na terenie gminy zatrudnionych było 74 nauczycieli, w tym 40 zatrudnionych w pełnym wymiarze i 34 zatrudnionych w niepełnym wymiarze (56,85 w przeliczeniu na etaty) oraz 23 pracowników niepedagogicznych. Wśród nauczycieli największy odsetek stanowili nauczyciele dyplomowani – 29 i 12 (35,34 etatu), następnie nauczyciele mianowani – 8 i 16 (15,68 etatu), stażyści – 2 i 3 (2,88 etatu) oraz kontraktowi – 1 i 3 w niepełnym wymiarze (2,84 etatu).

Na terenie Gminy nie ma szkół ponadgimnazjalnych, dlatego też młodzież kontynuuje edukację poza granicami Gminy.

Generalnie warunki nauczania w szkołach są dobre. Baza lokalowa nie budzi zastrzeżeń. Szkoły są również dobrze wyposażone w pomoce dydaktyczne oraz komputery, tablice interaktywne, kopiarki, drukarki itp. Uczniowie szkół uczestniczą każdego roku w wielu przedmiotowych konkursach, oraz zawodach sportowych. Pomimo iż każdego roku Gmina zapewnia środki finansowe na bieżące remonty i modernizacje to stan infrastruktury szkolnej ciągle wymaga dużych nakładów inwestycyjnych, m.in. w zakresie modernizacji instalacji sanitarnych, termomodernizacji itp. W związku z powyższym działania inwestycyjne w zakresie infrastruktury edukacyjnej w najbliższych latach powinny koncentrować na modernizacji istniejących obiektów.

Słabą stroną infrastruktury edukacyjnej jest infrastruktura sportowa. Mała liczba i niska jakość boisk oraz sal gimnastycznych jest zauważalnym problemem. Dlatego też w najbliższych latach planowana jest budowa nowej sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Zawadach.

Ponadto z badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy w 2016 r. wynika, że ważne problemy związane ze sferą edukacji to także brak ciągłej opieki pielęgniarskiej w szkołach (63% respondentów wskazało, że jest to bardzo ważny problem a 27,8% uznało ten problem za ważny) oraz brak zatrudnionych psychologów w szkołach podstawowych i gimnazjum (54,7% respondentów wskazało, że jest to bardzo ważny problem a 30,2% uznało ten problem za ważny).

2.7 Pomoc społeczna

Polityka społeczna jako sfera działalności gminy zajmuje się kształtowaniem warunków życia ludności oraz stosunków międzyludzkich. Kwestie społeczne są

poważnym problemem społecznym, który nie może zostać samodzielnie rozwiązany przez ludzi i wymagają one szerokich działań wielu podmiotów. Kluczowym podmiotem na terenie gminy działającym w obszarze pomocy społecznej jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lipowcu Kościelnym (GOPS).

Najważniejsze sfery działania polityki społecznej w Gminie to poprawa dostępności do zatrudnienia, poprawa warunków bytu oraz działania służące zapewnieniu ładu społecznego.

Najważniejsze uwarunkowania prowadzenia polityki społecznej w Gminie to sytuacja demograficzna, sytuacja gospodarcza oraz sytuacja społeczna.

Dla prowadzenia polityki społecznej w Gminie Lipowiec Kościelny istotny jest kontekst zachodzących zmiany demograficznych. Według prognozy GUS dotyczącej ludność Polski w 2035 r. w porównaniu do 2007 r. będzie:

- o 1 /4 mniej dzieci i młodzieży do 17 roku życia
- o 1 /3 mniej osób w wieku 18-23 lata (studentów)
- o 1 /4 mniej osób w o wieku 25-44 lata
- o 10% więcej osób w wieku 45-64 lat
- o niemal połowę więcej osób w wieku 65-79 lat
- ponad dwukrotnie więcej osób w wieku 80 lat i więcej

Zachodzące zmiany demograficzne będą dotyczyły także gminy Lipowiec Kościelny i będą miały istotny wpływ na politykę rodzinną, która będzie wymagała podejmowania działań umożliwiających godzenie pracy i życia rodzinnego oraz działań związanych z opieką nad dziećmi i ograniczaniem ubóstwa rodzin z dziećmi.

Również działania związane z edukacją i rynkiem pracy będą musiały sprostać spadającej liczbie uczniów, potrzebom związanym z kształceniem dorosłych w celu szukania nowych możliwości zatrudnienia a także utrzymywania aktywności osób po 45-tym roku życia oraz inwestowania w umiejętności pracowników dla zwiększenia produktywności pracy. Wydłużanie się trwania życia będzie także wymagało zbudowania systemu opieki długookresowej, w tym rozwoju usług opiekuńczych, wspomagających osoby w wieku poprodukcyjnym.

Jako że polityka społeczna służy przede wszystkim zapewnieniu ochrony najsłabszym mieszkańcom gminy, należy zauważyć, że w Gminie Lipowiec Kościelny jest ona realizowana **skutecznie**.

W latach 2011-2014 w Gminie Lipowiec realizowany był Program Przeciwdziałania

Przemocy w Rodzinie, w ramach którego działał Zespół Interdyscyplinarny. Dzięki pracy zespołu w bardziej zintegrowany i skoordynowany sposób podejmowane są działania dotyczące przeciwdziałaniu przemocy w rodzinach. W marcu 2016 r. uchwałą Rady Gminy został przyjęty Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2015 – 2020 w Gminie Lipowiec Kościelny, w ramach którego będą podejmowane systematyczne działania związane z budowaniem zintegrowanego i skutecznego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W latach 2008-2014 GOPS realizował w ramach programu Kapitał Ludzki, projekt systemowy pt. Aktywizacja zawodowa i społeczna osób bezrobotnych z nieaktywnych z terenu Gminy Lipowiec Kościelny. Wartość projektu to 532785,17 zł. w ramach, którego 53 mieszkańcy gminy mogli korzystać z dodatkowego wsparcia o charakterze edukacyjnym i psychologicznym.

W Gminie systematycznie wydawane są Karty Dużej Rodziny. W 2014 r. wydano 338 Karty Dużej Rodziny dla 68 rodzin z 3-giem i więcej dzieci.

Z danych statystycznych GOPS w analizowanym okresie dominowały świadczenia niepieniężne. Przy czym zaznaczyć należy, że w przeciągu ostatnich lat systematycznie spadała liczba świadczeń pieniężnych. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych w ostatnich trzech latach zmniejszyła się o 22 a liczba osób w rodzinach aż o 86.

Tabela 5. Świadczenia pomocy społecznej

	2013	2014	2015
Świadczenia pieniężne			
Liczba rodzin	127	122	105
Liczba osób w rodzinach	391	369	305
Świadczenia niepieniężne			
Liczba rodzin	131	120	177
Liczba osób w rodzinach	588	531	319

Źródło: dane GOPS w Lipowcu Kościelnym, 2016.

Analizując przyczyny udzielania świadczeń w ostatnich latach w większości kategorii nastąpiła poprawa wskaźników. Jak wynika z poniższej tabeli główne powody udzielania świadczeń to: ubóstwo, bezrobocie potrzeba ochrony macierzyństwa, długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność.

Tabela 6. Przyczyny udzielania świadczeń

Powód	2013 Liczba rodzin	2014 Liczba rodzin	2015 Liczba rodzin
Ubóstwo	157	151	134
Sieroctwo	0	0	0
Bezdomność	4	6	7
Potrzeba ochrony macierzyństwa	56	55	58
w tym: wielodzietność	31	29	29
Bezrobocie	102	94	77
Niepełnosprawność	42	38	45
Długotrwała lub ciężka choroba	42	49	53
Bezradność	23	21	17
Przemoc w rodzinie	3	3	2
Ochrona ofiar handlu ludźmi	0	0	0
Alkoholizm	10	9	8
Narkomania	0	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	3	3	4
Zdarzenia losowe	1	1	2
Sytuacja kryzysowa	0	0	0
Klęski żywiołowe i ekologiczne	0	0	0

Źródło: dane GOPS w Lipowcu Kościelnym, 2016.

2.8. Opieka zdrowotna

Na terenie Gminy Lipowiec Kościelny funkcjonuje Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „BONUS” w Lipowcu Kościelnym zapewniający mieszkańcom podstawową opiekę zdrowotną (lekarz rodzinny i pediatra). Ponadto mieszkańcy na terenie Gminy mogą korzystać z usług neurologa oraz stomatologa. W Gminie działa jedna apteka również zlokalizowana w Lipowcu Kościelnym.

Liczba porad udzielanych w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej w Gminie w ostatnich latach utrzymuje się prawie na niezmiennym poziomie. W roku 2013 udzielonych zostało 13 356 porad, natomiast w 2014 roku udzielono 13 873 takich porad. Niewielki spadek liczby porad może być spowodowany korzystaniem z usług medycznych poza obszarem gminy, w szczególności przez mieszkańców, którzy dojeżdżają do pracy poza terytorium gminy.

Z badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy w 2016 r. wynika, że bardzo ważnym problemem dla mieszkańców Gminy jest słaby dostęp do lekarzy specjalistów na terenie gminy, np. okulista, kardiolog, ginekolog. (72,7% respondentów wskazało, że jest to bardzo ważny problem a 23,6 % uznało ten problem za ważny).

2.9 Kultura

Istotnym czynnikiem zapewnienia ładu społecznego są działania podejmowane w sferze kultury. Gmina Lipowiec Kościelny wyróżnia się na tle innych gmin wiejskich w subregionie pod względem systemu instytucjonalnego. Realizacją zadań z zakresu upowszechniania kultury na terenie gminy zajmuje się Gminne Centrum Kultury Sportu i Rekreacji w Lipowcu Kościelnym. W GCKSiR działa Klub Seniora „Gorące Serca” oraz Koło Gospodyń Wiejskich „Lipowianki (w likwidacji). Na terenie gminy funkcjonuje także taneczny zespół ludowy „Lipowiaczy”.

Ponadto w gminie funkcjonuje 10 świetlic wiejskich w większości zlokalizowanych w obiektach Ochotniczych Straży Pożarnych. Znajdują się one w miejscowościach: Lipowiec Kościelny, Niegocin, Rumoka, Turza Mała, Turza Wielka, Łomia, Zawady, Lewiczyn, Kęczewo, Wola Kęczewska, Dobra Wola oraz Krępa.

Istotną rolę w rozwijaniu potencjału kulturalnego Gminy pełni także Gminna Biblioteka Publiczna zlokalizowana w budynku Urzędu Gminy w Lipowcu Kościelnym oraz w Turzy Małej.

Dalsze wzmacnianie instytucji kultury na terenie gminy będzie sprzyjało zapewnieniu coraz lepszego ładu społecznego, co w efekcie będzie miało pozytywny wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy.

Najważniejsze potrzeby w obszarze kultury to poprawa warunków lokalowych Gminnego Centrum Kultury Sportu i Rekreacji - brak jest zaplecza technicznego, magazynu i sprzętu nagłaśniającego. Problem ten został uznany jako bardzo ważny przez 35,2 % mieszkańców biorących udział w badaniach ankietowych jako bardzo ważny oraz przez 40,7% jako ważny.

2.10 Gospodarka i rolnictwo

2.10.1. Struktura lokalnej gospodarki

Identyfikacja struktury gospodarki Gminy to jeden z istotnych aspektów planowania strategicznego. Struktura ta obejmuje sektor przedsiębiorstw i profile działalności podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w Gminie.

W Gminie Lipowiec Kościelny w 2014 r. zarejestrowanych było ogółem 214 podmiotów gospodarczych, z czego zdecydowaną większość stanowiły przedsiębiorstwa prywatne (204 firm). W porównaniu do początku przyjętego okresu referencyjnego tzn. do roku 2011 należy zauważyć, że liczba przedsiębiorstw powoli, ale systematycznie zwiększa się. W 2011 r. wg. danych GUS zarejestrowanych było 195 podmiotów gospodarczych, w tym 185 firm prywatnych.

Należy także zauważyć, że w strukturze podmiotów gospodarczych w Gminie dominującą pozycję zajmują osoby fizyczne prowadzącą działalność gospodarczą (niemal 79,5% wszystkich zarejestrowanych form prowadzenia działalności gospodarczej). W poniższej tabeli umieszczono szczegółowe informacje dotyczące przedsiębiorstw zarejestrowanych w Gminie Lipowiec Kościelny.

Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej (rejestr REGON) w gminie Lipowiec Kościelny w latach 2011-2015.

Rodzaj podmiotu gospodarczego/rok	2011	2012	2013	2014	2015
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	195	11	212	213	214
Sektor publiczny - ogółem	10	10	10	10	10
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	8	8	7	7	7
Sektor prywatny - ogółem	185	181	202	203	204
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	155	149	171	169	172
spółki handlowe	10	9	9	9	10
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	2	2	2	1	1
Spółdzielnie	0	0	0	0	0
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	11	11	11	11	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych), 2016.

Główne sektory aktywności przedsiębiorstw zarejestrowanych w Gminie Lipowiec Kościelny to handel (Sekcja G, 54 podmioty) i budownictwo (Sekcja F, 38 podmiotów). Ponadto znacząca liczba firm lokalnych działa w sektorze przetwórstwa przemysłowego (Sekcja C, 27 podmiotów), rolnictwie (Sekcja A, 18 podmioty) oraz Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (Sekcja M, 14 podmioty). W pozostałych

sektorach wyodrębnianych w klasyfikacji PKD w 2015 r. działało mniej jedynie po kilka podmiotów

Tabela 8. Podmioty gospodarki narodowej (wg. PKD)) w gminie Lipowiec Kościelny w 2015 roku

Sekcja PKD 2007		2015
Sekcja A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	18
Sekcja B	Górnictwo i wydobywanie	0
Sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe	27
Sekcja D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0
Sekcja E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1
Sekcja F	Budownictwo	38
Sekcja G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	54
Sekcja H	Transport i gospodarka magazynowa	10
Sekcja I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	3
Sekcja J	Informacja i komunikacja	1
Sekcja K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	1
Sekcja L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	4
Sekcja M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	14
Sekcja N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	10
Sekcja O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	9
Sekcja P	Edukacja	7
Sekcja Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	5
Sekcja R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	4
Sekcja S	Pozostała działalność usługowa	7
Sekcja T	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	
Sekcja U	Organizacje i zespoły eksterytorialne	0
Ogółem		214

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych).

Bazując na informacjach dotyczących sektora przedsiębiorstw należy stwierdzić, że struktura gospodarcza Gminy Lipowiec Kościelny jest umiarkowanie zróżnicowana z dominującymi sferami handlu i usług. Istotnym obszarem specjalizacji Gminy jest także rolnictwo. Działające w Gminie przedsiębiorstwa nastawione są głównie na zaspokojenie potrzeb gospodarstw domowych oraz lokalnej sfery biznesu. Znaczący udział handlu w systemie ekonomicznym Gminy jest również symptomem relatywnie

ograniczonego potencjału ekonomicznego Gminy, a także niskich zasobów kapitałowych.

Pozytywnym trendem jest systematyczne zwiększanie się populacji przedsiębiorstw zarejestrowanych w Gminie. W celu wzmocnienia tego pozytywnego trendu niezbędne jest zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej gminy.

2.10.2. Przedsiębiorczość mieszkańców

Analiza stanu i kondycji lokalnego systemu gospodarczego pozwala na zaobserwowanie aktualnych tendencji w Gminie w zakresie szeroko rozumianej przedsiębiorczości lokalnej. W przypadku Gminy Lipowiec Kościelny wartości poszczególnych wskaźników, które zostały zaprezentowane w Tabeli 13. wskazują, iż w okresie referencyjnym zarysowała się pozytywna tendencja dotycząca lokalnej aktywności ekonomicznej i biznesowej. W latach 2011-2014 zwiększyła się m.in. liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców (wzrost o 41 podmiotów) oraz liczba jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców (wzrost o 6 podmiotów). Ponadto wartości wskaźnika podmiotów na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym także wzrosła z poziomu 65,3 w 2011 r. do poziomu 70,6 w 2014 r. Wzrosła także liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców z 30 do 34.

Tabela 9. Wskaźniki podmiotów gospodarczych w gminie Lipowiec Kościelny, lata 2011-2014 (jedn. gosp.).

Wskaźnik	2011	2012	2013	2014
podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	392	386	430	433
jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	16	19	28	22
jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	34	22	12	18
podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności	39	39	43	43
podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	65,3	63,7	70,6	70,6
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	30	30	35	34

osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	5,1	5,0	5,7	5,6
fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	2,21	2,22	2,23	2,24
podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	180	107	125	128

Wybrane dane dla powiatu mławskiego				
podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	101,9	103,7	107,0	109,8
podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	641	653	673	691

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych).

Przytoczone wartości przedmiotowych wskaźników w badanym okresie wskazują na pozytywną tendencję i należy dążyć do jej utrzymania. Należy jednak zauważyć, że wskaźniki dla Gminy Lipowiec Kościelny są znacznie gorsze niż wskaźniki dla powiatu mławskiego. Przykładowo wskaźnik Liczby podmiotów na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym dla gminy wynosi jedynie 64,3% wskaźnika dla Powiatu mławskiego, natomiast wskaźnik liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności wynosi tylko 62,7% powiatu.

Powyższe dane znajdują odbicie w badaniach opinii przeprowadzonych wśród mieszkańców Gminy. Dla 58,5% respondentów mała liczba przedsiębiorstw jest bardzo ważnym problemem a 28,3% uważa ten problem za ważny. Problem ten jest także ściśle powiązany z wskaźnikami dotyczącymi bezrobocia, które dla 61,1% respondentów jest bardzo ważnym problemem a dla 37% ważnym problemem Gminy.

2.10.3. Infrastruktura biznesu

Istotnym czynnikiem ułatwiającym prowadzenie działalności gospodarczej w sprzyjającym otoczeniu jest odpowiednia infrastruktura biznesowa różnego rodzaju, instytucje wspierające przedsiębiorczość i umożliwiające ich sprawne funkcjonowanie. Do infrastruktury biznesu zwykle zaliczane są banki i inne instytucje finansowe, strefy specjalnej aktywności gospodarczej, inkubatory przedsiębiorczości, parki przemysłowe i parki technologiczne, a także instytucje doradcze i szkoleniowe.

W przypadku Gminy Lipowiec Kościelny można zauważyć relatywnie słaby stan rozwoju infrastruktury biznesu. Na terenie Gminy działa bank spółdzielczy, a jedyną instytucją pełniącą funkcje wspierającą dla przedsiębiorczość lokalną jest Urząd Gminy.

Należy jednak zauważyć, iż relatywnie niski stopień rozwoju infrastruktury biznesowej w Gminie Lipowiec Kościelny wynika z wiejskiego charakteru gminy oraz ze specyfiki lokalnego systemu ekonomicznego. Tego rodzaju deficyty w zakresie infrastruktury rynkowej są typowe dla większości gmin o charakterze wiejskim w Polsce. Niski stopień nasycenia instytucjami otoczenia biznesu jest skorelowany z ograniczonym popytem na usługi oferowane przez tego rodzaju podmioty, co wynika m.in z niewielkiej populacji lokalnych przedsiębiorstw oraz ograniczonej aktywności mieszkańców gminy w sferze przedsiębiorczości.

2.10.4. Rolnictwo

Gmina Lipowiec Kościelny jest sklasyfikowana administracyjnie jak gmina rolnicza; jednakże warunki glebowe obszaru Gminy nie sprzyjają intensywnemu rolnictwu. Nie występują tu grunty orne I, II ani III a klasy bonitacyjnej. Gleby dobre zaliczone do klasy III b stanowią 147ha około 3% ogółu gruntów ornych i gleby stosunkowo dobre zaliczone do klasy IV stanowią 1274 ha około 25,4% ogółu gruntów ornych) znajdują się w zachodniej i północnej części gminy, natomiast pozostała część tj. ok. 70% gruntów ornych to gleby V i VI klasy bonitacyjnej. Istotnym problemem jest zakwaszenie gleb (ok. 70% ogółu użytków rolnych to gleby bardzo kwaśne i kwaśne), które zmniejsza wykorzystanie przez rośliny składników pokarmowych i istotnie obniża ich przydatność rolniczą stanowiły w gminie. Dużą potencjalną wartość dla rozwoju gospodarki paszowej stanowią trwałe użytki zielone w większości średniej jakości III i IV klasy bonitacyjnej stanowiące ok. 70% ogółu użytków zielonych, wskazane jest zatem pozostawienie tych terenów w dotychczasowym. Gleby na terenie gminy nie wykazują zanieczyszczenia metalami ciężkimi i posiadają warunki do produkcji żywności o wysokich parametrach jakościowych.

Według Narodowego Spisu Rolnego z 2010 r. w Gminie było łącznie 1121 gospodarstw rolnych. W tej grupie najwięcej było w badanym okresie stosunkowo niewielkich gospodarstw w przedziale 1-5 ha (308 gospodarstw) oraz w przedziale 5-10 ha (274 gospodarstwa). Gospodarstw o powierzchni przekraczającej 15 ha

zarejestrowano wówczas 161.² W rezultacie można zauważyć, iż w wymiarze podmiotowym rolnictwo ma charakter rozdrobniony i nie jest skoncentrowane na produkcji wielkotowarowej.

Tabela 10. Struktura gospodarstw rolnych według rodzaju i grup obszarów użytków rolnych w 2014 roku w gminie Lipowiec Kościelny

Gospodarstwa rolne ogółem	
Ogółem	728
do 1 ha włącznie	212
powyżej 1 ha razem	516
1 - 5 ha	167
5 - 10 ha	133
10 -15 ha	90
15 ha i więcej	126
Gospodarstwa indywidualne	
Ogółem	727
do 1 ha włącznie	212
powyżej 1 ha razem	515
1 - 5 ha	167
5 - 10 ha	133
10 -15 ha	90
15 ha i więcej	125

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Narodowy Spis Rolny 2010 r.

Dane ujęte w Powszechnym Spisie Rolnym z 2010 r. wskazują, iż w Gminie Lipowiec Kościelny 513 gospodarstw prowadziło działalność rolniczą w sektorze produkcji roślinnej. W tej grupie najwięcej gospodarstw zajmowało się uprawą zbóż (464 gospodarstwa) oraz ziemniaków (282 gospodarstw).

Tabela 11. Gospodarstwa z uprawą wg rodzaju zasiewów w gminie Lipowiec Kościelny w 2010 r.

Ogółem	513
zboża razem	464
ziemniaki	282
uprawy przemysłowe	9
buraki cukrowe	5
rzepak i rzepik razem	0
strączkowe jadalne na ziarno razem	0
warzywa gruntowe	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Powszechny Spis Rolny 2010 r.

² Powszechny Spis Rolny 2010, GUS, <http://stat.gov.pl>

W przypadku produkcji zwierzęcej jak wynika z ostatniego spisu rolnego największa liczba gospodarstw rolnych zajmowała się hodowlą drobiu (271 gospodarstw) oraz bydła (255 gospodarstwa); w mniejszej skali gospodarstwa podejmowały działalność w zakresie hodowli trzody chlewnej (49 gospodarstw). Jedynie w 18 gospodarstwach miała miejsce hodowla koni.

Tabela 12. Pogłowie zwierząt gospodarskich w gminie Lipowiec Kościelny

Rodzaje zwierząt	Liczba gospodarstw (2010 r.)
bydło razem	255
trzoda chlewna razem	49
konie	18
drób ogółem razem	271

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Powszechny Spis Rolny 2010 r.

Podsumowując analizę dotyczącą rolnictwa można stwierdzić, że gospodarstwa w Gminie Lipowiec Kościelny mają ograniczony potencjał w zakresie rozwoju produkcji wielkotowarowej, jednakże powstające w ostatnich latach obiekty specjalistycznej produkcji zwierzęcej – ферmy i chlewnie powodujące znaczne uciążliwości związane z zanieczyszczeniem powietrza odorami pochodzącymi z tych obiektów powodują konieczność opracowania regulacji z zakresie powstawania i funkcjonowania tego typu obiektów. Brak regulacji prawnych w tym zakresie powoduje, że obiekty tego rodzaju powstają często wbrew woli mieszkańców. W badaniach ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy 98,2% respondentów uznało problem zanieczyszczenia powietrza odorami z obiektów wielkotowarowej produkcji jako bardzo ważny lub ważny, co świadczy o wadze tego problemu.

Obecne zapisy w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lipowiec Kościelny z listopada 2015 r. przewidują możliwość lokalizacji nowych obiektów produkcji zwierzęcej o wielkości obsady do 210 DJP i rozbudowy istniejących obiektów do wielkości obsady do 210 DJP. Nowe obiekty produkcji zwierzęcej o wielkości obsady w granicach 150 do 210 DJP mogą być realizowane w odległości min 500 m od obiektów produkcji zwierzęcej o wielkości obsady od 150 do 210 DJP. Minimalne odległości tych obiektów od terenów istniejącej i planowanej zabudowy z pomieszczeniami przeznaczonymi na pobyt ludzi to: 300m przy wielkości obsady 60-100 DJP; 500m przy wielkości obsady 101-150 DJP i 1200m przy wielkości obsady 151-210 DJP. Istniejące obiekty produkcji zwierzęcej położone

w zwartej zabudowie mogą być rozbudowywane do 60 DJP. Tereny obiektów produkcji zwierzęcej powinny uwzględniać elementy ograniczające uciążliwości związane z ich funkcjonowaniem poprzez odpowiednie zagospodarowanie (np. nasadzenia odpowiedniej zieleni) oraz właściwe zagospodarowanie odpadów rolniczych.

Uchwalanie planu zagospodarowania przestrzennego uwzględniającego powyższe zapisy Studium stworzy Gminie realną możliwość regulowania kwestii lokalizacji obiektów produkcji wielkotowarowej.

Struktura gospodarstw może natomiast stanowić silny atut w rozwoju rozwijającego się rolnictwa zrównoważonego i ekorolnictwa. Obecnie w Gminie funkcjonują dwa gospodarstwa zajmujące się produkcją ekologiczną jaj i serów, jednakże istnieje duży potencjał do powstawania kolejnych gospodarstw ekologicznych. Czynnikiem sprzyjającym przekształcaniu gospodarstw w ekologiczne jest obserwowany systematyczny wzrost popytu na produkty pochodzące z takich gospodarstw a także przetwory z produktów ekologicznych.

Jednym z kierunków rozwoju rolnictwa w Gminy powinno stawać się rolnictwo ekologiczne przy jednoczesnym promowaniu idei Rolnictwa Wspieranego Społecznie oraz w powiązaniu z promowaniem ekoturystyki.

2.10.5. Turystyka

Gmina Lipowiec Kościelny ze względu na swoje położenie oraz walory przyrodnicze i krajobrazowe - 95,4% ogólnej powierzchni gminy to obszar chronionego krajobrazu - posiada duży potencjał do rozwoju turystyki.

Różnorodne element środowiska przyrodniczego zlokalizowane na terenie gminy mogą stanowić cel ruchu turystycznego. Terytorium gmin posiada duże walory wypoczynkowe - tereny o atrakcyjnym środowisku przyrodniczym i urozmaiconym ukształtowaniu powierzchni, obszary wolne od zanieczyszczeń o czystym powietrzu i o niskiej urbanizacji, mogą służyć regeneracji sił fizycznych i psychicznych. Walory krajoznawcze Gminy mogą być również przedmiotem zainteresowań poznawczych.

Tereny gminy posiadają warunki rozwoju różnych form czynnego wypoczynku i możliwość zaspokajania potrzeb związanych rekreacją i turystyką weekendową i agroturystyką i ekoturystyką a także potrzeb specjalistycznych takich jak uprawianie wędkarstwa, myślistwa, jeździectwa czy kajakarstwa.

Na terenie Gminy Lipowiec Kościelny istnieje także kilka zabytkowych obiektów kultury materialnej i sakralnej objętych ochroną konserwatorską. Są to kościół murowany z ok. 1805r. p.w. św. Mikołaja wraz z cmentarzem przykościelnym; zespoły dworskie w Krępie i Zawadach z XIX w. oraz parki dworskie w Lewiczynie i Lipowcu Kościelnym z XIX wieku. Poza powyżej wskazanymi zabytkami na terenie gminy istnieje także kilkadziesiąt obiektów – głównie przedwojennych domów - figurujących w gminnej ewidencji zabytków.

Pomimo dużych walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych, na terenie Gminy zarejestrowane jest tylko jedno gospodarstwo agroturystyczne w miejscowości Turza Wielka, oferujące miejsca noclegowe. W związku z powyższym na terenie gminy mają miejsce jedynie krótkotrwałe przyjazdy krajoznawcze.

2.11. Infrastruktura

Transport i infrastruktura drogowa

Komunikację z terenami sąsiednich gmin a w szczególności z miastem Mławą oraz główne powiązania wewnętrzne zapewnia droga wojewódzka nr 563 Rypin – Mława, której 15,8 km fragment przebiega przez teren Gminy oraz sieć dróg powiatowych o łącznej długości 42,8 km.

Tabela 13. Drogi powiatowe przebiegające przez teren Gminy Lipowiec Kościelny

Oznaczenie drogi	Ralacja	długość na terenie gminy (km)
2301W	Zawady – Lipowiec – Kęczewo – granica woj.	10,6
2302W	Kęczewo – Wola Kęczewska – droga 563	4,2
2303W	Turza Mała – Krępa – Cegielnia Lewicka	9,8
2328W	Turza Mała – Łomia – Mława	6,3
2332W	Droga Szreńsk – Mława – Głużek - Rumoka	2,8
2333W	Turza Wielka - Liberadz	8,0
2334W	Droga Rypin- Mława – Mostowo - Szreńsk	1,1

Źródło: materiały Urzędu Gminy w Lipowcu Kościelnym, 2016.

Drogi powiatowe obsługują większość miejscowości w gminie. Stan techniczny tych dróg powiatowych jest stosunkowo słaby. Są to drogi utwardzone o nawierzchni bitumicznej jednakże o wąskich jezdniach i często bez poboczy.

Zgodnie z zapisami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego przewidywane do realizacji na terenie Gminy inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym to:

- modernizacji drogi wojewódzkiej nr 563 Rypin – Żuromin – Mława,
- budowa obejścia miasta Mława ciągiem drogi wojewódzkiej nr 544 (w obszarze gruntów miejscowości Łomia),
- budowy obejść drogowych miejscowości Turza Wielka i Lipowiec Kościelny.

Drogi gminne

Istotnym elementem układu drogowego są drogi gminne. Łączna długość tych dróg to 31,3 km. Drogi gminne stanowią połączenia między wsiami ułatwiają dojazdy do użytków rolnych oraz zabudowań rozproszonych. Większość dróg gminnych posiada nawierzchnię bitumiczną, a tylko niewielką część stanowią drogi nieutwardzone - gruntowe i żwirowe. Zgodnie z zapisami studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla prawidłowego funkcjonowania sieci drogowej niezbędna jest modernizacja i sukcesywna poprawa stanu technicznego wszystkich dróg w celu uzyskania odpowiednich ich parametrów. Gmina sukcesywnie podejmuje działania na rzecz modernizacji dróg gminnych, m.in. realizowane są projekty drogowe dofinansowane z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Przez teren gminy nie przebiega linia kolejowa. Najbliższa stacja znajduje się w Mławie w odległości ok. 12 km od miejscowości gminnej i ok. 1 km od terenu gminy, na linii kolejowej relacji Warszawa - Gdańsk. Przez teren Gminy nie przebiega żadna droga krajowa ani autostrada.

Z uwagi na fakt, że w Gminie nie ma ścieżek rowerowych, duże znaczenie dla wykorzystania walorów przyrodniczo-krajobrazowych będą miały przedsięwzięcia związane z powstawaniem tego rodzaju infrastruktury. Zgodnie z zapisami Studium ścieżki rowerowe mogą być realizowane jako:

- oddzielone fizycznie od jezdni i chodnika,
- pasy rowerowe wydzielone z jezdni lub chodnika,
- ciągi pieszo-rowerowe.

Podjęmowanie działań związanych z budową ścieżek rowerowych będzie także przyczyniało się do poprawy stanu środowiska naturalnego (poprzez ograniczanie niskiej emisji) oraz będzie służyło promocji turystyki i rekreacji. Ścieżki rowerowe mogą przyczynić się zwłaszcza do rozwoju turystyki weekendowej. Ponadto zwiększają mobilność mieszkańców i umożliwiają nawiązywanie kontaktów pomiędzy mieszkańcami poszczególnych miejscowości, bez konieczności posiadania samochodu.

Według opinii mieszkańców na terenie gminy istnieje problem bezpieczeństwa na drogach. Z ankiet przeprowadzonych w 2016 r. wynika, że 57,4% respondentów uważa zagrożenie wypadkami komunikacyjnymi za bardzo ważny problem a 29,6% postrzega to jako ważny problem. Z kolei dla 52,9% respondentów brak chodników i ścieżek rowerowych stanowi bardzo ważny problem, a dla 31,4% jest to ważny problem.

Usługi w zakresie komunikacji zbiorowej, oferowane są przez prywatnych przewoźników a rozkłady jazdy autobusów dostosowane są przede wszystkim do rozkładów zajęć uczniów w szkołach gminnych. Mieszkańcy gminy niezbyt dobrze oceniają funkcjonowanie komunikacji publicznej, jednocześnie jednak większość z nich nie korzysta z tego typu usług. Największą niedogodnością jest mała częstotliwość kursowania autobusów – w szczególności w okresie wakacyjnym - a także stan techniczny taboru (brak autobusów niskopodłogowych). W opinii 52,7% mieszkańców bardzo ważnym problemem jest brak gminnego środka transportu (np. gimbusu); dla 32,7 % respondentów jest to ważny problem.

Elektroenergetyka

Główne punkty zasilania w energię elektryczną dla gminy zlokalizowane są w Mławie. Energia elektryczna jest przesyłana na teren gminy napowietrzną linią przesyłową wysokiego napięcia 110 kV i rozprowadzona jest do odbiorców poprzez rozdzielczą sieć linii napowietrznych średnich napięć 15 kV oraz stacje transformatorowe 15/0,4 kV i sieć odbiorczą niskiego napięcia 220/380 V. Dostawy energii elektrycznej pokrywają zapotrzebowanie odbiorców na terenie gminy. Działania rozwojowe w obszarze energetyki polegają przede wszystkim na utrzymaniu ciągłości dostaw energii, konserwacji linii i urządzeń, rozbudowie sieci w rejonie skupisk odbiorców. W celu zmniejszenia awaryjności układu konieczna jest sukcesywna

modernizacja sieci, wymiana linii i rozbudowa sieci stacji transformatorowych w celu zmniejszenia długości odbiorczych linii niskich napięć.

Gazownictwo

Według stanu na 2016 r. na terenie gminy, gaz ziemny sieciowy dostępny jest tylko dla mieszkańców miejscowości Łomia i Parcele Łomskie, do których doprowadzony jest gazociąg średniego ciśnienia z terenu miasta Mławy. Poza gazem ziemnym mieszkańcy zaopatrują się w gaz butlowy propan-butan poprzez punkty sprzedaży gazu w poszczególnych miejscowościach.

Telekomunikacja

Łączność telefoniczna odbywa się poprzez napowietrzne linie telefoniczne (obecnie budowane i modernizowane sieci realizuje się jako linie kablowe) i za pośrednictwem sieci telefonii komórkowych.

Gospodarka wodno-ściekowa

W gminie Lipowiec Kościelny zużycie wody w 2012 roku na potrzeby gospodarki narodowej i ludności wyniosło 741,2 dam³. Znaczący udział w poborze wody ma rolnictwo i leśnictwo (75,6%), przy czym wielkość poboru na te cele skorelowana jest ze stanami wód w rzekach i jest większa w czasie, kiedy mamy do czynienia ze stanami niskimi. Zużycie wody na cele komunalne (22,8%) jest w ciągu roku w miarę równomiernie rozłożone. Zaopatrzenie w wodę mieszkańców gminy realizowane przez Zakład Usług Wodnych dla Potrzeb Rolnictwa w Mławie i odbywa się wyłącznie w oparciu o 3 ujęcia wód podziemnych w miejscowościach: Lipowiec Kościelny, Rumoka i Kęczewo, oraz dla części gminy (Łomia, Parcele Łomskie, Cegielnia Lewicka) z wodociągu miejskiego z Mławy.

Według danych GUS na koniec 2012 roku na terenie gminy Lipowiec Kościelny funkcjonowała czynna sieć rozdzielcza długości około 70,3 km doprowadzająca wodę do 1150 budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Zbiorowym zaopatrzeniem w wodę objętych było około 88,4% ludności gminy, co w porównaniu do zaopatrzenia w wodę mieszkańców powiatu mławskiego (około 87,7%) wskazuje na nieco wyższy stopień zaspokojenia potrzeb w tym zakresie.

Prowadzone na szeroką skalę wodociągowanie gminy Lipowiec Kościelny nie było zsynchronizowane z równoczesną budową sieci kanalizacyjnej i obecnie na terenie gminy brak jest kanalizacji oraz oczyszczalni ścieków. Gmina posiada program budowy kanalizacji sanitarnej dla kilkunastu miejscowości i w najbliższych latach planuje realizację inwestycji w tym zakresie. Docelowo planowana jest budowa sieci kanalizacyjnej w całej Gminie. Ponadto planowane jest pozyskanie środków zewnętrznych na budowę przydomowych oczyszczalni ścieków dla gospodarstw domowych oddalonych od wsi.

Problem braku sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni jest najważniejszym problemem dla mieszkańców gminy w obszarze środowiska. W badaniach ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy 70,6% respondentów uznało ten problem za bardzo ważny a 20,4 % za ważny.

Gospodarka odpadami

W Gminie od 1 lipca 2013 r. funkcjonuje zorganizowany system odbioru zmieszanych i segregowanych odpadów komunalnych z gospodarstw domowych. Odpady z terenu gminy przeznaczone do składowania, zgodnie z Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012 – 2017z uwzględnieniem lat 2018 – 2023, mogą być zagospodarowywane wyłącznie w Regionie Ciechanowskim, w którym wskazane zostały instalacje regionalne do przetwarzania odpadów komunalnych oraz instalacje zastępcze. Odbiór odpadów odbywa się w oparciu o zawarte umowy odbioru odpadów z Zakładem Usług Komunalnych USKOM Sp. z o. o. do 2020 r. planowane jest także utworzenie w Gminie punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. Pomimo iż odpady komunalne a także zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny oraz odpady wielkogabarytowe są systematycznie odbierane z gospodarstw domowych, na terenie gminy ciągle istnieje problem „dzikich” wysypisk śmieci. Dlatego też istnieje ciągle potrzeba podejmowania działań w zakresie edukacji ekologicznej mieszkańców, w tym także w zakresie zagospodarowania odpadów.

Zasoby mieszkaniowe

W latach 2010-2014 liczba mieszkań w Gminie Lipowiec Kościelny wzrosła o 46, z 1563 do 1609, jednocześnie wzrosła także liczba izb 5847 do 6105. W 2014 r. oddano do użytku 11 nowych mieszkań dysponujących łącznie 58 izbami. Dynamika zmian

zachodzących w gospodarce mieszkaniowej w Gminie kształtuje się nieco powyżej średniej dla gmin wiejskich powiatu mławskiego.

Tabela 14. Zasoby mieszkaniowe w Gminie Lipowiec Kościelny na tle powiatu

	Mieszkania			Izby		
	2010	2014	Rok 2010=100	2010	2014	Rok 2010=100
Powiat mławski	2361 2	2461 6	104,25	9304 5	9709 6	104,35
Miasto Mława	1120 1	1188 1	106,07	4267 0	4497 5	105,40
Gmina Dzierzgowo	962	968	100,62	3760	3791	100,82
Gmina Lipowiec Kościelny	1563	1609	102,94	5847	6105	104,41
Gmina Radzanów	1010	1035	102,48	4425	4556	102,96
Gmina Strzegowo	2299	2352	102,31	9668	9926	102,67
Gmina Stupsk	1479	1511	102,16	5987	6158	102,86
Gmina Szreńsk	1203	1225	101,83	4951	5072	102,44
Gmina Szydłowo	1318	1362	103,34	5193	5437	104,70
Gmina Wieczfnia Kościelna	1136	1167	102,73	4545	4709	103,61
Gmina Wiśniewo	1441	1506	104,51	5999	6367	106,13

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Stosunkowo wolny przyrost zasobów mieszkaniowych w Gminie Lipowiec Kościelny prowadzi do sytuacji, w której większość zasobów mieszkaniowych stanowią mieszkania znajdujące się w budynkach stawianych kilkadziesiąt lat wcześniej, co może powodować potrzebę ich modernizacji i dostosowania do obowiązujących standardów, w tym przede wszystkim w zakresie efektywności energetycznej. Z opinii mieszkańców gminy wynika również, że dosyć ważnym problemem jest brak na terenie gminy mieszkań socjalnych.

W gminie dominuje budownictwo jednorodzinne. Na tle pozostałych gmin powiatu mławskiego mieszkania są w większym stopniu wyposażone w urządzenia techniczno-sanitarne. W Gminie powyżej średniej powiatowej kształtują się takie wskaźniki jak: dostępność do wodociągów, wyposażenie w ustęp spłukiwany, wyposażenie w łazienkę oraz wyposażenie w centralne ogrzewanie.

Z uwagi na wspomniany wcześniej problem braku kanalizacji sanitarnej, gospodarstwa domowe podłączone są do szamb oraz w niewielkiej liczbie posiadają

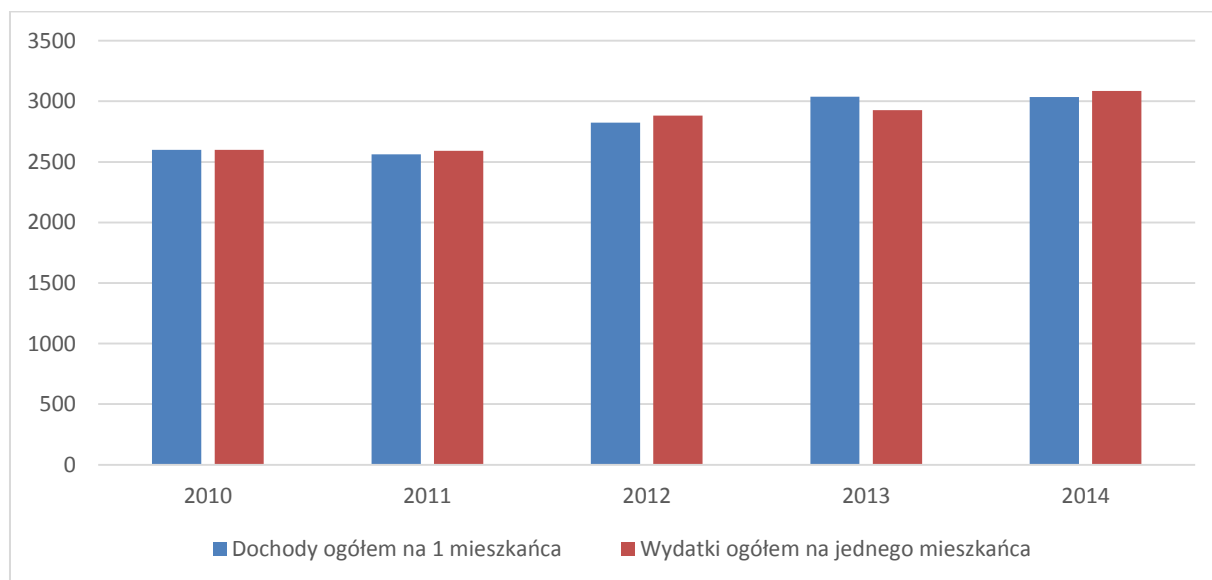
przydomowe oczyszczalnie ścieków. Konsekwentna polityka w niniejszym zakresie powinna ograniczyć problem nieszczelnych szamb i przyczynić się do poprawy stanu środowiska naturalnego.

2.12. Gospodarka finansowa gminy

Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym, głównym zadaniem gminy jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb mieszkańców, określonych w ustawie oraz wykonywanie innych zadań publicznych, o znaczeniu lokalnym, nie zastrzeżonych ustawami na rzecz innych podmiotów. Gmina może także wykonywać zadania z zakresu administracji publicznej, na podstawie innych ustaw lub zawartych porozumień.

W zależności od środków finansowych jakimi dysponuje gmina, może ona realizować szeroki zakres przedsięwzięć, m.in.: infrastrukturalnych, społecznych, edukacyjnych, kulturalnych czy też promocyjnych. Analiza dochodów i wydatków przeliczonych na jednego mieszkańca wskazuje na potencjał finansowy Gminy Lipowiec Kościelny (Wykres 3.).

Wykres 1. Dochody i wydatki na 1 mieszkańca w gminie Lipowiec Kościelny w latach 2010-2014 (w zł.)

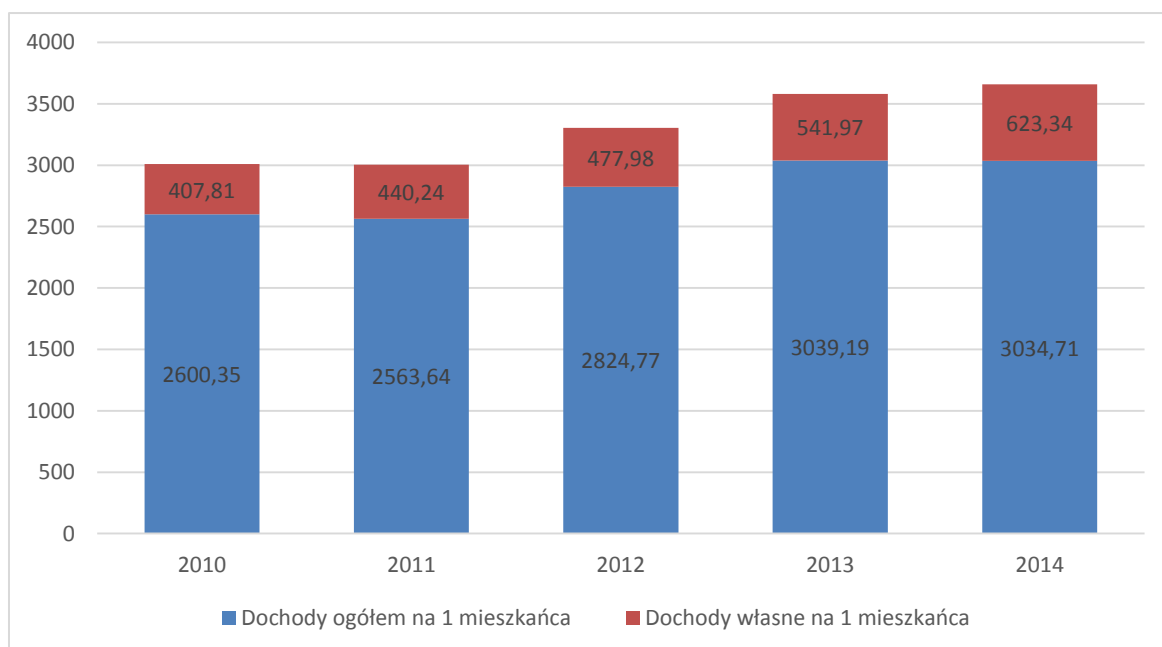
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS (BDL), 2016

Dochody i wydatki Gminy Lipowiec Kościelny przypadające na jednego

mieszkańca w poszczególnych okresach sprawozdawczych podlegają naturalnym fluktuacjom związanym z bieżącą sytuacją finansową Gminy, a także z koniunkturą ekonomiczną oraz stanem finansów publicznych kraju. Analizując wielkość wydatków na mieszkańca w latach 2010-2014 w Gminie Lipowiec Kościelny można zauważyć, że wydatki ogółem generalnie wzrastały. Ponadto we wskazanym okresie wysokość przedmiotowych wydatków przeważnie przekraczała wysokość dochodów gminy, z wyjątkiem 2013 r., w którym ta proporcja została zauważalnie odwrócona. Przekroczenia te były jednakże niewielkie i Gmina w badanym okresie generalnie utrzymywała płynność finansową. W 2012 r. dochody na mieszkańca przekroczyły dosyć istotnie wydatki. Sytuacja dała— Gminie możliwość większej aktywności w zakresie realizacji swoich celów rozwojowych a także m.in. zwiększyć zaangażowanie w współfinansowanie projektów finansowanych ze środków UE.

W rezultacie sytuację finansową Gminy można uznać za stabilną, jednocześnie należy zauważyć, iż większy poziom wydatków na mieszkańca aniżeli dochód może oznaczać trudności z finansowaniem długoterminowych celów rozwojowych.

Wykres 2. Dochody na 1 mieszkańca w gminie Lipowiec Kościelny w latach 2010-2014 (w zł.)

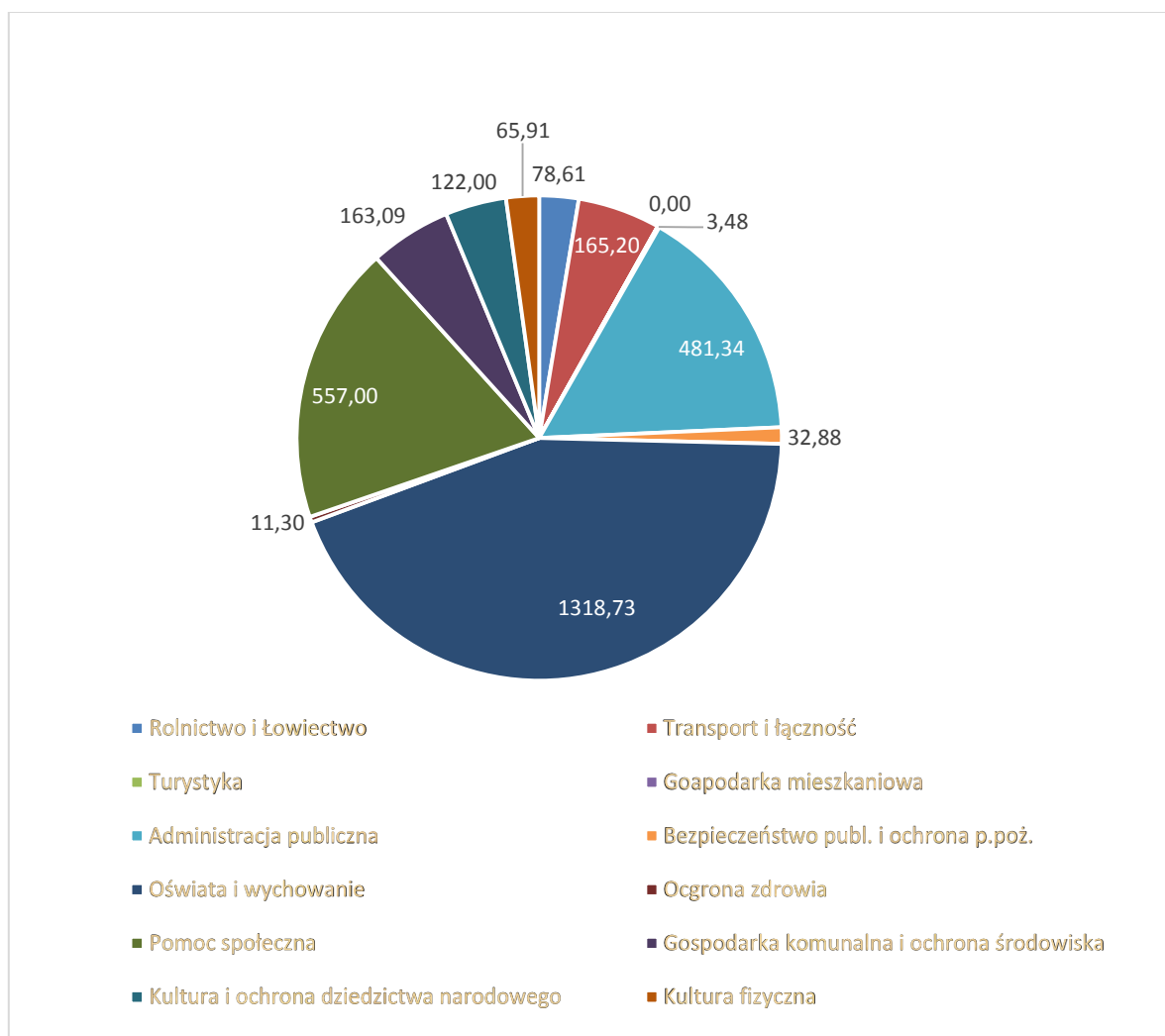
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS (BDL), 2016

Dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2011-2014 w Gminie Lipowiec Kościelny ogólnie wzrastały. Szczególnie zauważalna była skala tego wzrostu

odnotowana pomiędzy rokiem 2011 a 2013. Jednakże w 2014 roku wzrost ten został zahamowany, a nawet odnotowany został niewielki spadek dochodów. Dochody własne Gminy na mieszkańca w latach 2010-2014 systematycznie rosły. W 2010 r. dochody własne Gminy na mieszkańca wynosiły 407,81 zł. podczas gdy w 2014 roku wynosiły już 623,34 zł. Pomimo iż relacja dochodów własnych do dochodów ogółem generalnie nie jest korzystna, pozytywnym sygnałem jest stały wzrost udziału dochodów własnych.

Sfery największego oddziaływania gminy można również zidentyfikować na podstawie sektorowej struktury wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca, w oparciu o działy klasyfikacji budżetowej, co przedstawiono na Wykresie 3.

Wykres 3. Struktura wydatków na 1 mieszkańca w Gminie Lipowiec Kościelny w 2014 r. (w zł.)

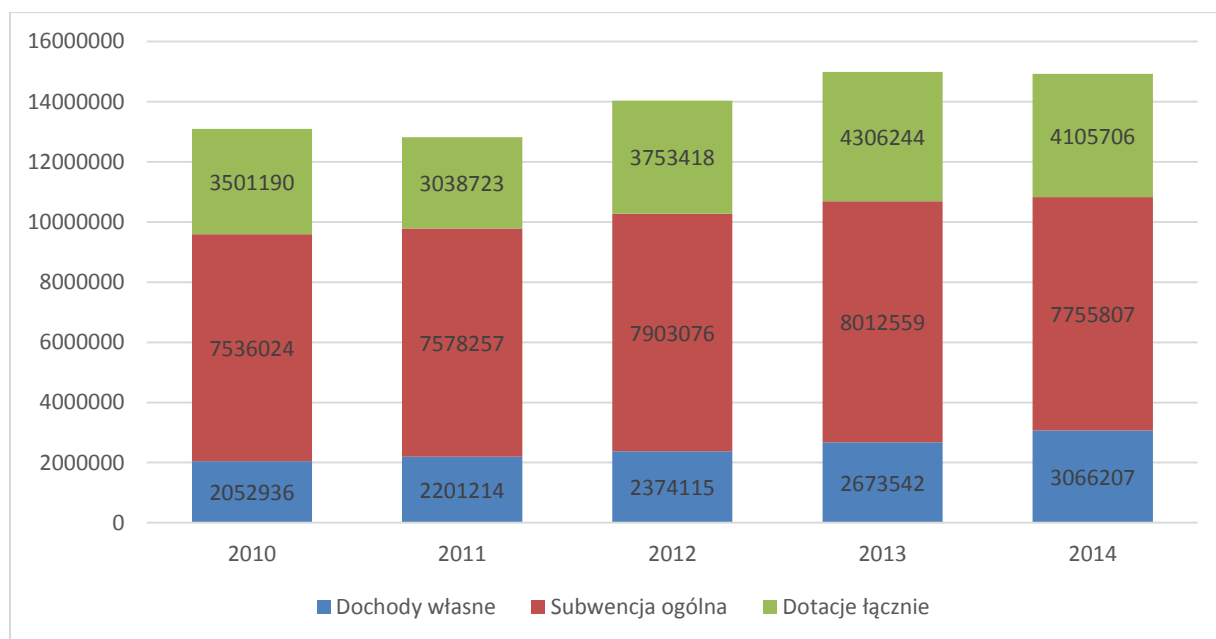

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS (BDL), 2016

W Gminie Lipowiec Kościelny największe wydatki na mieszkańca w 2014 r. ponoszone były w działach „Oświata i wychowanie”: 1 318,73 zł. , „Pomoc społeczna”: 557 zł. i „Administracja publiczna”: 481,34 zł. oraz w działach „Transport i łączność”: 165,2 zł., „Gospodarka komunalna i ochrona środowiska”: 163,09 zł., „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego”: 122,00 zł. „Rolnictwo i łowiectwo” (68 PLN)³.

Powyższa struktura wydatków wskazuje na realizację przez Gminę podstawowych zadań bieżących własnych oraz zleconych, natomiast w niewielkim zakresie umożliwia realizację długookresowych celów rozwojowych. Należy podkreślić, iż „sztywność” poszczególnych kategorii wydatków nie jest wyłącznie rezultatem polityki finansowej Gminy, ale narzuconych systemowo rozwiązań prawnych obowiązujących w całym kraju. Dlatego też ważnym elementem analizy finansowej jest struktura dochodów Gminy. Na podstawie struktury dochodów można określić realne możliwości finansowania przez Gminę celów rozwojowych.

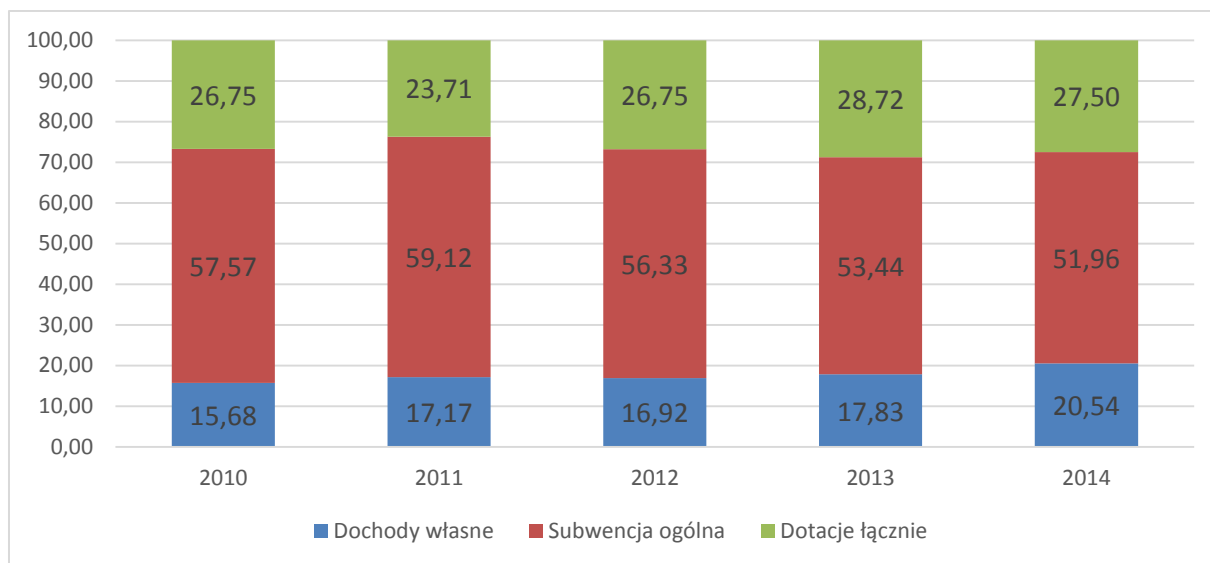
Wykres 4. Struktura dochodów gminy Lipowiec Kościelny w latach 2010-2014 (w zł.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS (BDL).

³ Obliczenia własne na podstawie danych GUS (BDL).

Wykres 5. Dochody budżetu gminy Lipowiec Kościelny w latach 2010-2014 (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS (BDL), 2016.

Dane finansowe przedstawione na powyższych wykresach wskazują na relatywnie niekorzystną strukturę dochodów własnych Gminy Lipowiec Kościelny, szczególnie w kontekście finansowania celów prorozwojowych w średnim i długim terminie. W badanym okresie udział dochodów własnych Gminy w relacji do dochodów ogółem utrzymywał się na stosunkowo niskim poziomie. Oznacza to, iż gospodarka finansowa Gminy zależy w przeważającej mierze od finansowania zewnętrznego. To natomiast wskazuje na ograniczony endogenny potencjał Gminy do generowania stabilnych dochodów własnych. Należy jednakże zauważyć że udział dochodów własnych w latach 2010-2014 systematycznie wzrastał. W 2010 r. wynosił zaledwie 15,68%, a w 2014 r. wynosił już 20,54%. Przy utrzymywaniu się tego pozytywnego trendu można zakładać, że potencjał rozwojowy gminy będzie się zwiększał w najbliższych latach.

Podsumowując można stwierdzić, że sytuacja finansowa Gminy Lipowiec Kościelny na koniec 2014r. jest stabilna. Wykazuje zauważalne słabości oraz uzależnienie od dotacji i subwencji państwowych. Jest zatem bardzo silnie uzależniona od dystrybucji centralnego finansowania jednostek samorządu terytorialnego.

3. Gmina Lipowiec Kościelny w dokumentach strategicznych

3.1. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku.

Innowacyjne Mazowsze

Najważniejszym dokumentem określającym kierunki rozwoju województwa mazowieckiego jest Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze. Z uwagi na hierarchiczny układ dokumentów strategicznych wszystkie inne dokumenty powstające na terenie województwa mazowieckiego powinny być zgodne z założeniami i kierunkami rozwoju określonymi w powyższej Strategii.

Celem Strategii jest wybór takiej drogi rozwoju i wynikających z niej działań, aby zwiększyć dynamikę rozwoju i modernizacji gospodarki regionu, która będzie prowadziła do poprawy warunków i jakości życia mieszkańców. Głównym celem Strategii jest spójność terytorialna, rozumiana jako zmniejszenie dysproporcji rozwoju w województwie mazowieckim oraz wzrost znaczenia Obszaru Metropolitalnego Warszawy (OMW) w Europie, co w konsekwencji przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców. Podstawowym założeniem Strategii jest to, że Dyfuzja innowacji z OMW w kierunku miast regionalnych i subregionalnych oraz obszarów wiejskich, jak również rozwój produkcji w przemyśle i przetwórstwie rolno-spożywczym ukierunkowanym na eksport, staną się fundamentem gospodarki regionu.

Cel główny strategii realizowany jest przez priorytetowy cel strategiczny: Rozwój produkcji ukierunkowanej na eksport w przemyśle zaawansowanych i średniozaawansowanych technologii oraz w przemyśle i przetwórstwie rolno-spożywczym oraz trzy cele strategiczne:

- 1) Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii;
- 2) Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowanie ładu przestrzennego;
- 3) Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki

oraz dwa ramowe cele strategiczne:

- 1) Zapewnienie gospodarce zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska;
- 2) Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia.

Powyżej przedstawione cele strategiczne realizowane są przez działania rozwojowe. Działania te koncentrują się na trzech sferach: gospodarka, społeczeństwo i środowisko. W analogicznym układzie opracowana została Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Lipowiec Kościelny. Cele i priorytety przedstawione w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Lipowiec Kościelny wpisują się w kierunki rozwoju Mazowsza - co potwierdza poniższa tabela.

Tabela 15. Matryca zgodności Priorytetów rozwoju ze Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Lipowiec Kościelny	Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze
Sfera gospodarcza	
Priorytet 1. Wzmacnianie potencjału rozwojowego gospodarstw rolnych oraz przetwórstwa rolnego	Cel rozwojowy: Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii Kierunki działań: • Rozwój produkcji: tworzenie warunków przyjaznych dla inwestorów i przedsiębiorców, • Tworzenie warunków do generowania i absorpcji innowacji, • Tworzenie warunków do zwiększenia inwestycji pozarolniczych – głównie w przemyśle rolno-spożywczym, • Wspieranie tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw produkcyjnych Cel strategiczny: Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii Kierunki działań: • Wykorzystanie i wzmacnianie specjalizacji regionalnych, • Wzmacnianie potencjału rozwojowego i absorpcyjnego obszarów wiejskich Cel strategiczny:
Priorytet 2. Wspieranie powstawania i rozwoju przedsiębiorstw oraz tworzenie warunków dla inwestorów	
Priorytet 3. Rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnych gminy	

	Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki Kierunki działań: - Wzrost wykorzystania zasobów ludzkich poprzez zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej Ramowy cel strategiczny: Zapewnienie gospodarce zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska Kierunki działań: - Wspieranie rozwoju przemysłu ekologicznego i eko-innowacji Ramowy cel strategiczny: Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia. Kierunki działań: - Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego do zwiększenia atrakcyjności turystycznej regionu, - Upowszechnianie kultury i twórczości, - Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego w działalności gospodarczej
Sfera społeczna	
Priorytet 1. Rozwój aktywności obywatelskiej i społecznej	Cel strategiczny: Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki Kierunki działań: - Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego, - Aktywizacja rezerw rynku pracy oraz działania na rzecz poprawy sytuacji demograficznej, - Wzrost wykorzystania zasobów ludzkich poprzez zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej, - Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego, integracja społeczna, - Wyrównanie szans edukacyjnych, - Podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej oraz działania na rzecz ochrony zdrowia i bezpieczeństwa publicznego Ramowy cel strategiczny: Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia Kierunki działań: - Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego do zwiększenia atrakcyjności turystycznej regionu, - Upowszechnianie kultury i twórczości
Priorytet 2. Wspieranie rodzin będących w kryzysie, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży	
Priorytet 3. Integracja społeczna	
Priorytet 4. Budowa zintegrowanego systemu wsparcia seniorów i niepełnosprawnych	
Priorytet 5. Rozwój zintegrowanego systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień	

Priorytet 6. Poprawa jakości usług edukacyjnych	
Sfera środowiska i infrastruktury	
Priorytet 1. Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska	Cel strategiczny: Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowanie ładu przestrzennego Kierunki działań: • Zwiększenie dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionu, • Spójność wewnątrzregionalna – koncentracja na najbardziej zapóźnionych podregionach, • Rozwój form transportu przyjaznych dla środowiska i mieszkańców Ramowy cel strategiczny: Zapewnienie gospodarce zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska Kierunki działań: • Dywersyfikacja źródeł energii i jej efektywne wykorzystanie, • Wspieranie rozwoju przemysłu ekologicznego i eko-innowacji, • Zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz zachowanie wysokich walorów środowiska, • Przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym, • Poprawa jakości wód, odzysk/unieszkodliwianie odpadów, odnowa terenów skażonych oraz ograniczenie emisji zanieczyszczeń,
Priorytet 2. Poprawa jakości i dostępności komunikacji publicznej	
Priorytet 3. Budowa zrównoważonego systemu transportowego	

3.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego (PZPWM), określa zasady organizacji przestrzennej województwa. Wyznacza on podstawowe elementy układu przestrzennego, ich zróżnicowanie i wzajemne relacje. Formułuje także kierunki polityki przestrzennej, które wraz z uwarunkowaniami przestrzennymi uwzględnia się w programach rozwoju i programach operacyjnych województwa. Plan jest elementem regionalnego planowania strategicznego, a jego ustalenia stanowią transpozycję na układ przestrzenny ustaleń Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego. W systemie planowania przestrzennego pełni on funkcję koordynacyjną między planowaniem krajowym, a planowaniem miejscowym. Celem Planu jest określenie polityki przestrzennej dla województwa mazowieckiego, polegającej na:

- rozmieszczeniu w przestrzeni inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym zgodnie z kierunkami polityki przestrzennej w oparciu o cele i zasady

zagospodarowania przestrzennego województwa;

- ukierunkowaniu działań dotyczących rozwoju gospodarczego, postępu cywilizacyjnego, kultury i ochrony środowiska, poprzez uwzględnianie uwarunkowań, szans i zagrożeń wynikających ze zróżnicowanych cech przestrzeni województwa;
- wpływaniu na zachowania przestrzenne podmiotów gospodarujących w przestrzeni, tak aby były one zgodne z ogólnymi celami rozwoju województwa.

Zgodnie z założeniami PZPWM, Gmina Lipowiec Kościelny wraz z całym powiatem mławskim wchodzi w skład ciechanowskiego obszaru problemowego. Obszary te charakteryzują się najniższym poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego i najniższym poziomem dostępu do dóbr i usług. Jako główne problemy występujące na niniejszym obszarze wskazano:

- wysokie bezrobocie;
- wysokie ujemne saldo migracji i wysoki ubytek ludności na większości obszaru;
- słabą dostępność do usług lokalnych.

W PZPWM stwierdzono, że zasady zagospodarowania przestrzennego powinny być ukierunkowane na ożywienie gospodarcze obszaru, poprawę warunków życia mieszkańców, zahamowanie nadmiernej migracji ludzi wykształconych i przedsiębiorczych, podniesienie mobilności mieszkańców oraz zmniejszenie poziomu bezrobocia.

Dla obszarów tych ustalono następujące zasady rozwoju:

- koncentrację struktur zurbanizowanych w oparciu o lokalne centra osadnicze z wykształconym poziomem usług podstawowych i występowaniem wykształconych przestrzeni publicznych;
- przełamywanie barier i ograniczeń rozwoju wynikających ze słabych zewnętrznych i wewnętrznych powiązań komunikacyjnych obszaru;
- rozwój infrastruktury usługowej, głównie z zakresu: edukacji (opieka przedszkolna,

dostosowywanie usług edukacji do istniejącego zapotrzebowania ze strony przemysłu), ochrony zdrowia oraz stacjonarnej opieki długoterminowej i paliatywnej;

- wielofunkcyjne wykorzystanie szans i możliwości tkwiących w zasobach i walorach zagospodarowania przestrzennego: wykorzystanie wartości kulturowych i środowiska przyrodniczego, rozwój turystyki, wykorzystanie pasm przyrodniczo-kulturowych dla rozwoju turystyki;
- rozwój wykształconych gałęzi przemysłu w oparciu o endogeniczne czynniki rozwój z wykorzystaniem innowacyjnych technologii;
- tworzenie pozarolniczych miejsc pracy poprzez rozwój przedsiębiorczości,
- zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej poprzez kompleksowe przygotowanie terenów pod działalność gospodarczą;
- rozwój infrastruktury ICT, w tym: sieci szerokopasmowego Internetu oraz e-usług;
- rozbudowę i modernizację infrastruktury technicznej (głównie: elektroenergetycznej i wodno-kanalizacyjnej);
- sukcesywną sanitację terenów o rozproszonej zabudowie: budowie przydomowych oczyszczalni ścieków, wywozie nieczystości do oczyszczalni zbiorczych, tworzeniu systemu zbiórki odpadów stałych;
- podnoszenie poziomu produkcji rolnej przez rozwój jej specjalizacji oraz wdrażaniu ekologicznych form produkcji;
- ochronę najcenniejszych elementów rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed jej nierolniczym zainwestowaniem.

Należy wyraźnie podkreślić, że cele, priorytety i działania zawarte w niniejszej Strategii są zgodne zapisami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego. Wybrane szczegóły zawiera poniższa tabela.

Tabela 16. Matryca zgodności Priorytetów rozwoju z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Lipowiec Kościelny	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego
Sfera gospodarcza	
Priorytet 1. Wzmacnianie potencjału rozwojowego gospodarstw rolnych oraz przetwórstwa rolnego	Polityka rozwoju i modernizacji obszarów wiejskich • zrównoważone kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej • wzmacnianie wykształconych kierunków produkcji rolniczej • upowszechnianie działań rolno-środowiskowo-klimatycznych zapewniających rozwój gospodarki rolnej zintegrowanej z ochroną zasobów i walorów przyrodniczych, w tym rozwój rolnictwa ekologicznego • wykorzystania potencjału kulturowego • rewitalizacji wsi poprzez inwestycje związane z ochroną zabytkowej i charakterystycznej dla poszczególnych regionów architektury; • utrzymywanie unikalnych tradycji wiejskich występujących w regionach etnograficznych, w tym wspieraniu imprez folklorystycznych, twórców ludowych oraz producentów wyrobów tradycyjnych; • wykorzystaniu wartości kulturowych wsi do rozwoju turystyki, w tym agroturystyki; • promowaniu regionalnych produktów turystycznych. • rozbudowa lokalnego potencjału przemysłowego i wspieranie innowacyjności • wykorzystywaniu lokalnej bazy surowcowej (w szczególności mleka, żywca, warzyw i owoców) dla rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego; • rozwoju sieci współpracy producent-przetwórcy; • rozwoju organizacji producentów rolnych, w tym poprzez spółdzielczość i grupy producenckie w sektorze rolno-spożywczym; • wspieraniu tworzenia pozarolniczych miejsc pracy oraz przedsiębiorczości na obszarach wiejskich. Polityka wzrostu atrakcyjności turystycznej • turystyka przyrodnicza i kwalifikowana • budowę miejsc postojowych wyposażonych w odpowiednią infrastrukturę oraz platform widokowych; • budowę i modernizację urządzeń sportowo-rekreacyjnych
Priorytet 2. Wspieranie powstawania i rozwoju przedsiębiorstw oraz tworzenie warunków dla inwestorów	
Priorytet 3. Rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnych gminy	
Sfera społeczna	
Priorytet 1. Rozwój aktywności obywatelskiej i społecznej	Polityka rozwoju i modernizacji obszarów wiejskich • wykorzystania potencjału kulturowego • rewitalizacji wsi poprzez inwestycje związane z ochroną zabytkowej

Priorytet 2. Wspieranie rodzin będących w kryzysie, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży	i charakterystycznej dla poszczególnych regionów architektury • utrzymywanie unikalnych tradycji wiejskich występujących w regionach etnograficznych, w tym wspieraniu imprez folklorystycznych, twórców ludowych oraz producentów wyrobów tradycyjnych • poprawy warunków i jakości życia • usprawnianiu usług publicznych podstawowego i średniego rzędu w zakresie edukacji, zdrowia i administracji; • odnowy tkanki osadniczej ośrodków lokalnych i ponadlokalnych, oraz tworzeniu przestrzeni publicznych, będących miejscem koncentracji i aktywizacji społeczności lokalnych; Tworzenie stref rekreacji dla mieszkańców województwa • budowę parków, zieleńców i ścieżek spacerowych oraz placów zabaw; • rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, w tym zwłaszcza: zbiorników wodnych, basenów, hal sportowych, boisk, lodowisk, pól golfowych i kortów tenisowych, stadionów, ścieżek rowerowych
Priorytet 3. Integracja społeczna	
Priorytet 4. Budowa zintegrowanego systemu wsparcia seniorów i niepełnosprawnych	
Priorytet 5. Rozwój zintegrowanego systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień	
Priorytet 6. Poprawa jakości usług edukacyjnych	
Sfera środowiska i infrastruktury	
Priorytet 1. Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska	Polityka rozwoju i modernizacji obszarów wiejskich • poprawa warunków i jakości życia • poprawie dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich, m.in. poprzez rozwój ponadlokalnych i lokalnych systemów infrastruktury transportowej, rozwój transportu publicznego (z preferencjami dla północnych i północno-wschodnich obszarów województwa), a także modernizację istniejącej sieci drogowej (m.in. remonty, odnowa nawierzchni), zwłaszcza dróg powiatowych istotnych dla powiązań wewnątrzregionalnych; • budowie i rozbudowie systemów wodociągowo-kanalizacyjnych, a także sukcesywnej sanitacji terenów o zabudowie rozproszonej, m.in. poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków; • rozwoju infrastruktury wodno-melioracyjnej, łagodzącej zagrożenia naturalne na obszarach wiejskich oraz przeciwdziałającej skutkom występowania zjawisk naturalnych, m.in. podtopieniom.
Priorytet 2. Poprawa jakości i dostępności komunikacji publicznej	
Priorytet 3. Budowa zrównoważonego systemu transportowego	

3.3. Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 składa się z jedenastu osi priorytetowych. Cele, priorytety i działania zawarte w niniejszej Strategii wpisują się w Osi Priorytetowe i Priorytety inwestycyjne RPO WM.

Tabela 17. Matryca zgodności Priorytetów rozwoju ze z Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Mazowieckiego 2014-2020

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Lipowiec Kościelny	Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020
Sfera gospodarcza	
Priorytet 1. Wzmacnianie potencjału rozwojowego gospodarstw rolnych oraz przetwórstwa rolnego	Oś Priorytetowa I Wykorzystanie działalności badawczo- rozwojowej w gospodarce Priorytety inwestycyjne 1b Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, budowanie sieci współpracy pomiędzy firmami, ośrodkami naukowo-badawczymi, ośrodkami akademickimi w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych i aplikacji z dziedziny usług publicznych, tworzenie sieci, pobudzanie popytu, klastrów i otwartych Zwiększona aktywność badawczorozwojowa przedsiębiorstw Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB 39 innowacji poprzez inteligentną specjalizację (...), wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii (...) Oś Priorytetowa III Rozwój potencjału innowacyjnego i przedsiębiorczości Priorytety inwestycyjne 3a Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości
Priorytet 2. Wspieranie powstawania i rozwoju przedsiębiorstw oraz tworzenie warunków dla inwestorów	
Priorytet 3. Rozwój funkcji turystyczno- rekreacyjnych gminy	
Sfera społeczna	
Priorytet 1. Rozwój aktywności obywatelskiej i społecznej	Oś Priorytetowa VI Jakość życia Priorytety inwestycyjne 9a Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych 9b Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich Oś Priorytetowa VIII. Rozwój rynku pracy Priorytety inwestycyjne 8i Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz
Priorytet 2. Wspieranie rodzin będących w kryzysie, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży	
Priorytet 3. Integracja społeczna	

Priorytet 4. Budowa zintegrowanego systemu wsparcia seniorów i niepełnosprawnych	wspieranie mobilności pracowników
Priorytet 5. Rozwój zintegrowanego systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień	Oś Priorytetowa IX. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem Priorytety inwestycyjne • 9iv Ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym • 9v Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia
Priorytet 6. Poprawa jakości usług edukacyjnych	Oś Priorytetowa X. Edukacja dla rozwoju regionu Priorytety inwestycyjne • 10i Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia
Sfera środowiska i infrastruktury	
Priorytet 1. Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska	Oś Priorytetowa IV Przejście na gospodarkę niskoemisyjną Priorytety inwestycyjne • 4c Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym
Priorytet 2. Poprawa jakości i dostępności komunikacji publicznej	Oś Priorytetowa V Gospodarka przyjazna środowisku Priorytety inwestycyjne • 5b Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń, przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami
Priorytet 3. Budowa zrównoważonego systemu transportowego	Oś Priorytetowa VII Rozwój regionalnego systemu transportowego Priorytety inwestycyjne • 7b Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalny

4. Analiza SWOT

Analiza SWOT wskazuje na cztery grupy czynników oddziałujących na rozwój Gminy Lipowiec Kościelny:

- mocne strony – wewnętrzne uwarunkowania, które stanowią silne strony Gminy i które właściwie wykorzystane sprzyjać będą jej rozwojowi;
- słabe strony – wewnętrzne uwarunkowania, które stanowią słabe strony Gminy i które nie wyeliminowane utrudniać będą jej rozwój;
- szanse – zewnętrzne uwarunkowania, które nie są bezpośrednio zależne od działań wspólnoty samorządowej, ale przy właściwych działaniach, mogą sprzyjać rozwojowi Gminy;
- zagrożenia – zewnętrzne uwarunkowania, które także nie są bezpośrednio zależne od wspólnoty samorządowej, ale które mogą stanowić zagrożenia dla jej rozwoju.

Przeprowadzona analiza SWOT pozwoliła na wielowymiarową ocenę aktualnego stanu Gminy Lipowiec Kościelny oraz stanowiła główny punkt wyjścia do zdefiniowania pożądanych kierunków rozwoju Gminy. Pozwoliła także na zidentyfikowanie obszarów wymagających poprawy oraz niezbędnych działań, których podjęcie pomoże osiągnąć ustalone cele.

Analizę SWOT przeprowadzono dla trzech sfer rozwojowych gminy: sfery gospodarczej, sfery społecznej oraz sfery środowiskowej.

Sfera gospodarcza

Silne strony	Słabe strony
• Rosnąca liczba osób rozpoczynających działalność gospodarczą na terenie gminy • Potencjał do rozwoju rolniczej produkcji ekologicznej • Aktywność w zakresie produkcji rolnej i hodowli umożliwiającą rozwój przetwórstwa w tym sektorze • Walory środowiskowe umożliwiające rozwój turystyki i poprzez to stymulację lokalnego rozwoju gospodarczego • Duży udział sektora prywatnego w całej populacji lokalnych przedsiębiorstw • Aktywne nastawienie samorządu do inicjowania nowych przedsięwzięć w zakresie rozwoju gospodarczego • Opracowywany plan zagospodarowanie przestrzennego dla całej gminy	• Brak środków finansowych na inwestycje, • Mała populacja lokalnych przedsiębiorstw i dominacja handlu oraz usług • Ograniczona siła nabywcza gospodarstw domowych • Brak instytucji otoczenia biznesu w Gminie • Niskie zasoby kapitału własnego w gminie • Mała liczba inwestorów prywatnych • Niskie zasoby finansowe umożliwiające realizację większych projektów aktywizacji gospodarczej finansowych ze środków UE • Brak specjalności produktowej gminy • Ograniczone możliwości stymulacji rozwoju gospodarczego przez lokalny samorząd • Brak precyzyjnych zapisów w planach zagospodarowania przestrzennego dot. lokalizacji obiektów • Słabo rozwinięta infrastruktura: gazociąg; kanalizacja; infrastruktura internetowa (tzw. białe plamy)
Szanse	Zagrożenia
• Bliskie sąsiedztwo miasta Mławy, stwarzające możliwości zatrudnienia • Rozwój infrastruktury teleinformatycznej • Wzrost zainteresowania społeczeństwa agroturystyką i ekoturystyką • Możliwość wykorzystania walorów naturalnych gminy do specjalnej produkcji rolnej o wysokiej jakości ekologicznej • Możliwość wykorzystania zasobów naturalnych (kruszywa) występujących na terenie gminy • Możliwość pozyskania środków finansowych w ramach RPO 2014-2020 na rozwój działalności gospodarczej • Rozwój dziedzin gospodarki związanych z osobami starszymi • Ułatwienia dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą; możliwości pozyskania inwestorów • Prawne uregulowanie kwestii uciążliwości zapachowej • Rozwój budownictwa jednorodzinnego	• Rozwój wielkotowarowej produkcji rolnej – ferm drobiu i trzody chlewnej w pobliżu gospodarstw domowych • Niestabilny system prawny, w tym podatkowy • Rosnące koszty pracy (rosnące składki ZUS) • Zmiany demograficzne, wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym w relacji do osób w wieku przedprodukcyjnym mogą skutkować zakłóceniem rynku pracy • Pogorszenie się koniunktury gospodarczej w Polsce i w Europie • Pogarszające się sytuacja finansów publicznych

Sfera społeczna

Silne strony	Słabe strony
• Poprawiająca się struktura demograficzna gminy - zahamowanie ujemnego przyrostu naturalnego • Rozbudowana baza edukacyjna - dobra dostępność do infrastruktury oświatowej (szkoły i przedszkola) • Prężnie funkcjonujące Gminne Centrum Kultury Sportu i Rekreacji. • Poprawiające się wskaźniki dot. pomocy społecznej: spadające bezrobocie, zmniejszające się ubóstwo, mniejsza bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych • Aktywny klub seniora • Dobry dostęp do Podstawowej opieki Zdrowotnej na terenie Gminy • Posiadanie terenu do zagospodarowania na miejsce rekreacyjno-wypoczynkowe w m. Łomia	• Brak organizacji pozarządowych • Brak wolontariuszy • Ujemne saldo migracji wewnętrznych • Problemy na rynku pracy - bezrobocie • Brak dostatecznej podaży ofert pracy na terenie gminy • Zbyt mała w stosunku do potrzeb oferta zajęć pozaszkolnych i pozalekcyjnych • Mało dostępna i niskiej jakości infrastruktura sportowa (boiska, sale gimnastyczne) • Słaby dostęp do specjalistycznej opieki medycznej • Występowanie rodzin dysfunkcyjnych, zagrożonych patologiami • Niska aktywność mieszkańców • Niska świadomość społeczna nt. przemocy domowej • Niska świadomość ekologiczna mieszkańców gminy • Mało efektywny przepływ informacji między instytucjami • Brak współpracy sektora publicznego z sektorem pozarządowym • Brak na terenie gminy placówek opiekuńczo-wychowawczych domów dziennego pobytu i rodzinnych domy pomocy społecznej • Brak mieszkań socjalnych
Szanse	Zagrożenia
• Dostępność dotacji z UE na działania dotyczące integracji społecznej • Dostępność dotacji rządowych i wojewódzkich na aktywizację ludności oraz walkę z wykluczeniem społecznym • Poprawa jakości kształcenia zarówno poprzez inwestycje w infrastrukturę edukacyjną jak i doskonalenie zawodowe nauczycieli • Zmiana w mentalności społeczeństwa: docenienie zarówno szkolnictwa zawodowego jak i potrzeby uczenia się przez całe życie • Promowanie przez władze wszystkich sfer włączenia społecznego i walka z ubóstwem • Poprawiająca się koniunktura gospodarcza regionu • Rozwój budownictwa jednorodzinnego • Rozwój organizacji pozarządowych	• Obniżenie jakości życia spowodowane niekontrolowanym rozwojem wielkotowarowej produkcji rolnej – ferm drobiu i trzody chlewnej – uciążliwości zapachowe; naazotowanie gleb, zanieczyszczenie powietrza amoniakiem • Migracja zarobkowa, odpływ młodych i wykształconych ludzi • Postępujący niż demograficzny, starzenie się społeczeństwa • Zniechęcenie społeczeństwa do aktywnych działań • Zmniejszenie środków finansowych przekazywanych przez administrację rządową samorządom na realizację zadań ustawowych w sferze społecznej • Recesja gospodarcza, wzrost bezrobocia • Niestabilna polityka oświatowa • Niewystarczająca oferta kształcenia adresowana dla dorosłych • Wzrost kosztów życia spowodowany wzrostem cen energii elektrycznej w wyniku dostosowaniem się sektora energetycznego do wymogów UE.

Infrastruktura i środowisko

Silne strony	Słabe strony
• Dobra sieć dróg gminnych • Wodociągi na terenie całej gminy • Występowanie obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych – 90% terytorium gminy to obszar chronionego krajobrazu • Znaczny udział terenów leśnych w powierzchni gminy • Położenie na styku trzech województw • Względnie dobre połączenie gminy z gminami sąsiednimi • Niski poziom uprzemysłowienia na obszarze	• Brak sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków • Nieszczelność szamb przydomowych, odprowadzanie nieczystości gruntu • Ograniczony poziom rozwoju infrastruktury teleinformatycznej • Brak ścieżek rowerowych • Zagrożenie bezpieczeństwa pieszych na drogach • Niewystarczająca liczba chodników • Brak mieszkań socjalnych • Niska efektywność energetyczna budynków publicznych i mieszkalnych na terenie gminy
Szanse	Zagrożenia
• Rozbudowa sieci gazowej • Rozbudowa dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich • Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki niskoemisyjnej we wszystkich sektorach • Regulacje prawne dotyczące uciążliwości ferm drobiu i chlewni	• Pogorszenie się stanu infrastruktury drogowej • Lokalizacja uciążliwych dla środowiska inwestycji na obszarze Gminy i poza jej obszarem lecz mogących na nią niekorzystnie oddziaływać • Zbyt wysokie koszty ogrzewania ekologicznymi nośnikami energii • Brak środków na inwestycje związane z ochroną środowiska

Przeprowadzona powyżej syntetyczna analiza SWOT wskazuje przede wszystkim na występowanie szeregu istotnych słabych stron Gminy Lipowiec Kościelny. Zdiagnozowane deficyty ujawniają się w różnych sferach jej funkcjonowania i dotyczą zarówno tzw. czynników twardych (konkretnych atrybutów JST), jak również czynników miękkich (związanych z wizerunkiem Gminy).

Jednocześnie jednak Gmina Lipowiec Kościelny posiada zauważalny potencjał rozwojowy oraz lokalne przewagi komparatywne, które właściwie wykorzystane mogą przesądzić o jej rozwoju w przyszłości. W rezultacie niezbędne są dalsze aktywne działania władz Gminy koncentrujące się na wsparciu endogennego potencjału oraz przyciąganiu kapitału zewnętrznego (w tym środków strukturalnych) dla poprawy dynamiki rozwoju. Proaktywne nastawienie władz Gminy jest także kluczowe

ze względu na pojawiające się szanse i możliwości inicjacji trwałych procesów rozwojowych. Analiza SWOT wyraźnie pokazała deficyty szczególnie w obszarze kapitału gospodarczego. Dlatego też ten obszar interwencji publicznej wymaga szczególnej aktywności samorządu i wdrożenia nowych jakościowo inicjatyw rozwojowych w sferze gospodarczej. Wzmocnienie potencjału ekonomicznego będzie bowiem miało istotny i pozytywny wpływ na ograniczenie problemów w innych sferach funkcjonowania Gminy.

5. Strategia

5.1. Wizja rozwoju

Podstawowym założeniem rozwojowym dla Gminy Lipowiec Kościelny jest zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju. Pragmatycznym wymaganiem jest zatem zapewnienie integracji sfery ekonomicznej, społecznej i środowiskowej w rozwoju gminy. Celem nadrzędnym dla Gminy jest podniesienie jakości życia wszystkich osób zamieszkujących gminę oraz zwiększanie atrakcyjności gminy jako miejsca do prowadzenia działalności gospodarczej. Aby to osiągnąć konieczne jest lepsze wykorzystanie mocnych stron – zasobów własnych (czynniki endogeniczne) oraz szans – potencjałów rozwojowych (czynniki egzogeniczne). Takie podejście może zapewnić przyspieszony rozwój gospodarczy, jednakże przyspieszony rozwój powinien przebiegać w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju – powinien zachować istniejące obecnie walory środowiskowe oraz nie powinien zmniejszać szans rozwoju dla przyszłych pokoleń. W związku z powyższym wizję rozwoju Gminy Lipowiec Kościelny określono jako:

**Lipowiec Kościelny – gminą nowoczesną, przyjazną
środowisku i mieszkańcom wspierającą wszechstronny
rozwój, edukację i aktywność lokalną**

Realizacja powyższej wizji powinna doprowadzić do osiągnięcia trwałej równowagi pomiędzy sferami przestrzenną, społeczną i gospodarczą, a tym samym zapewnić trwały rozwój Gminy Lipowiec Kościelny. Do osiągnięcia takiego stanu niezbędna jest także współpraca z otoczeniem, która będzie przyczyniała się do wzmocnienia jakości świadczonych usług na rzecz mieszkańców i przedsiębiorców. Ważnym elementem wizji nie wyrażonym bezpośrednio w sformułowaniu wizji ale niezbędnym jest rozwój infrastruktury w tym infrastruktury ochrony środowiska, dostosowanej do potrzeb mieszkańców. Tak sformułowana wizja, to obraz przedstawiający Gminę za kilkanaście lat, w 2030 roku. W takiej gminie chcieliby żyć jej mieszkańcy.

Dla Gminy Lipowiec Kościelny sformułowano także misję – powód jej istnienia - która zwraca uwagę na trzy aspekty funkcjonowania gminy: partycypację obywatelską,

standard życia oraz ograniczenie problemów z którymi borykają się mieszkańcy gminy. Z misji wynikają cele strategiczne gminy oraz priorytety rozwojowe i kierunki działań.

Misją Gminy Lipowiec Kościelny jest dążenie do rozwoju partycypacji społeczności lokalnej, poprawy standardu życia oraz eliminacji negatywnych zjawisk dotyczących mieszkańców.

W dalszej części dokumentu przedstawiono cele, priorytety i działania kluczowe dla realizacji Strategii, a poniżej zaprezentowano ich hierarchiczny układ.

Priorytety rozwojowe gminy koncentrują się na przełamywaniu barier ekonomicznych, społecznych i infrastrukturalnych hamujących rozwój i ograniczających potencjał Gminy. Koncentracja działań na kluczowych problemach, w połączeniu z efektywnym finansowaniem inwestycji pozwoli na efektywniejsze ich rozwiązanie.

5.2. Cele strategiczne, priorytety, działania

Cel strategiczny 1

Zrównoważony rozwój gospodarczy gminy

Podstawowym warunkiem do pełnienia funkcji służebnej Gminy wobec jej mieszkańców oraz do dostarczania społeczności lokalnej niezbędnych dóbr publicznych jest sprawny i efektywny system gospodarczy Gminy. Silny i jednocześnie stabilny system gospodarczy zapewnia bowiem właściwe finansowanie wszystkich istotnych funkcji gminy, w tym także realizację celów społecznych, infrastrukturalnych czy oświatowych.

Współczesne warunki funkcjonowania gospodarczego gmin zdeterminowane są przez szereg zmiennych odnoszących się zarówno do procesów lokalnych, jak również do procesów o charakterze regionalnym i krajowym. Konsekwencją tego jest wzrastająca konkurencja gmin o zasoby, wyrażająca się wolą pozyskania lub utrzymania kluczowych czynników rozwojowych (mieszkańców, inwestorów, turystów, funduszy). Z tego względu Gmina powinna być zorientowana na utrzymywanie odpowiedniego poziomu konkurencyjności wobec innych jednostek samorządu terytorialnego. Zwiększanie dynamiki rozwoju, przeciwdziałanie marginalizacji gospodarczej oraz skuteczne stawianie czoła pojawiającym się wyzwaniom nie byłoby możliwe bez proaktywnej roli władz gminy.

Rozwój gospodarczy Gminy Lipowiec Kościelny rozumiany w Strategii jako długofalowy proces przemian dokonujących się w lokalnym systemie ekonomicznym warunkuje niemal bezpośrednio wzrost standardu życia mieszkańców i zabezpiecza podstawę funkcjonowania gminy.

Rozwój lokalnej gospodarki potrzebuje ciągłego doskonalenia materialnych i niematerialnych czynników produkcji a także wymaga trwałego finansowania.

Efektywnie funkcjonująca konkurencyjna gospodarka wymaga także identyfikacji tzw. inteligentnej specjalizacji Gminy czyli dziedzin gospodarki, które mają największy potencjał rozwojowy i które będą dawały gminie największą przewagę konkurencyjną.

Dzięki trwałemu rozwojowi możliwe będzie zwiększenie przychodów gminy, jak i dochodów mieszkańców. W konsekwencji wzmocnieniu ulegną możliwości inwestycyjne Gminy oraz jej atrakcyjność inwestycyjna.

Społeczne, gospodarcze i przestrzenne uwarunkowania Gminy determinują wybór priorytetów gospodarczych, na których powinny koncentrować się działania. Dla Gminy Lipowiec Kościelny w sferze gospodarki trzy priorytety to: Wzmacnianie potencjału rozwojowego gospodarstw rolnych oraz przetwórstwa rolnego; wspieranie powstawania i rozwoju przedsiębiorstw oraz tworzenie warunków dla inwestorów a także rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnych gminy. To właśnie w tych trzech obszarach Gmina powinna budować przewagę konkurencyjną wspieraną jednocześnie adekwatnymi działaniami promocyjnymi, które poprzez eksponowanie walorów Gminy będą zwiększały także szanse na pozyskanie zewnętrznych zasobów rozwojowych. Dla skutecznego i efektywnego realizowania działań w sferze gospodarczej niezbędna jest także współpraca władz lokalnych z mieszkańcami i przedsiębiorcami, którzy powinni w aktywny a jednocześnie odpowiedzialny sposób uczestniczyć w budowaniu trwałych fundamentów rozwoju gminy.

Priorytet 1. Wzmacnianie potencjału rozwojowego gospodarstw rolnych oraz przetwórstwa rolnego

Biorąc pod uwagę profil Gminy Lipowiec Kościelny oraz jej tradycje naturalnym kierunkiem działań jest dalsze wspieranie rozwoju w zakresie produkcji rolnej, zarówno roślinnej jak i zwierzęcej a także wspieranie przetwórstwa produktów rolnych. Mając także na uwadze fakt, że największą wartość dodaną w sferze gospodarczej dla Gminy tworzą procesy przetwórcze, dużego znaczenia nabiera realizacja przedsięwzięć przyczyniających się z zwiększania potencjału przetwórczego gospodarstw rolnych i przedsiębiorstw na terenie gminy. Dzięki temu stworzone zostaną szanse osiągnięcia większej opłacalności produkcji rolnej i zwiększenia przychodów gospodarstw rolnych. Wspieranie potencjału przetwórczego w gminie wymaga także określenie wiodących specjalizacji przetwórstwa w Gminie i konsekwentne ich wspieranie.

Istotnym czynnikiem zwiększającym potencjał podmiotów gospodarczych w sferze produkcji rolnej i przetwórstwa jest także rozwój sieciowych form współpracy, takich jak klastry, stowarzyszenia handlowe, alianse strategiczne i inne. Sieciowe formy współpracy, ze strategicznego punktu widzenia są to długoterminowe, celowe powiązania różnorodnych organizacji, które pozwalają im na osiągnięcie lub utrzymanie przewagi konkurencyjnej. W sieciowych formach współpracy dużą rolę odgrywają poziome powiązania między organizacjami co pozwala na lepsze wykorzystywanie dostępnych zasobów i sprawowanie nad nimi kontroli.

Pożądanym działaniem byłoby również podjęcie próby wykreowania lokalnego produktu rolnego, najlepiej w ramach produkcji ekologicznej, który w połączeniu z efektywnymi działaniami marketingowymi mógłby stać się czynnikiem wzmacniającym dochodowość gospodarstw a jednocześnie przyczyniającym się do poprawy atrakcyjności turystycznej Gminy. Istotnym elementem działań marketingowych powinna być także promocja gospodarcza Gminy. Skutecznie prowadzona będzie miała wpływ na przyciąganie zewnętrznych zasobów rozwojowych na teren gminy np. inwestorów i turystów.

W ramach priorytetu 1 niezmiernie ważnym działaniem powinno być rozwijanie energetycznej funkcji rolnictwa. Działania z tym zakresie mogą obejmować inicjowanie powstawanie różnego rodzaju instalacji tworzących tzw. kompleksy agroenergetyczne, które w środowisku wiejskim mogą stanowić fundament poprawy jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń. Przykładem takich instalacji mogą być biogazownie oraz biorafinerie rolnicze. Lokalne wytwarzanie energii z biomasy nie kolidujące z produkcją surowca rolniczego na cele paszowo-spożywcze stymuluje rozwój obszarów wiejskich, pozwala na zachowanie bioróżnorodności i zwiększenie dochodów rolniczych, jest neutralne dla środowiska oraz zapewnia lokalną samowystarczalność energetyczną a ponadto zwiększa bezpieczeństwo energetyczne.

Działania	Przykładowe projekty
Działanie 1. Rozwój przemysłu sektora rolno-spożywczego	• Zdefiniowanie preferowanych kierunków rozwoju przemysłu rolno-spożywczego • Wyznaczenie obszarów przeznaczonych pod rozwój wielkotowarowej produkcji – ferm drobiu i trzody chlewnej • Rozwój ekologicznej produkcji rolnej jako wizytówki Gminy • Wykreowanie produktu lokalnego będącego specjalnością gminy

	• Ulgi w podatku od nieruchomości dla nowo powstających i istniejących przedsiębiorstw
Działanie 2. Wsparcie sieciowych form współpracy	• Opracowanie zasad wsparcia dla przedsiębiorstw branży przetwórstwa rolnego • Podjęcie działań wspierających tworzenie Grup Producentkich • Wspieranie sieciowania przedsiębiorstw z branży rolno-spożywczej
Działanie 3. Rozwój energetycznej funkcji rolnictwa	• Wpieranie zakładania upraw roślin energetycznych • Wspieranie budowy biogazowni i biorafinerii rolniczych • Wyznaczenie obszarów przeznaczonych pod uprawy roślin energetycznych i budowę instalacji agroenergetycznych.
Działanie 4. Promocja gospodarcza gminy	• Współpraca z NGO i przedsiębiorstwami w utrwalaniu wizerunku Gminy przyjaznej przedsiębiorcom • Organizacja z udziałem przedsiębiorców „Dnia Przedsiębiorcy” • Udział w misjach gospodarczych organizowanych przez władze regionalne i agencje rozwoju regionalnego oraz udział w konkursach i rankingach dot. promocji gospodarczej gminy • Promocja Gminy w gminach sąsiednich • Przygotowanie i rozpowszechnianie ofert gospodarczych i inwestycyjnych, w tym także przez Internet • Współpraca w realizacji działań promocyjnych z władzami powiatowymi i regionalnymi • Organizacja wizyt potencjalnych inwestorów w Gminie • Współpraca z Lokalną Grupą Działania (LGD)

Priorytet 2. Wsparcie powstawania i rozwoju przedsiębiorstw oraz tworzenie warunków dla inwestorów

Determinanty powstawania i rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw mają charakter splotu czynników ekonomicznych i instytucjonalnych. Uznaje się, że miejsce powstawania MŚP jest zasadniczo uzależnione od miejsca zamieszkania przedsiębiorcy a zatem ich rozwój będzie szczególnie zależny od ich otoczenia a zatem od możliwości korzystania w swej działalności operacyjnej z instytucji otoczenia biznesu. To od tych instytucji w znacznej mierze zależy trwałość lokalnych firm a także powstawanie nowych przedsiębiorstw jak i przyciąganie podmiotów zewnętrznych. Podstawowym kierunkiem działań w ramach Priorytetu 2. będzie budowa lokalnego systemu wsparcia podmiotów gospodarczych poprzez wielowymiarową poprawę relacji gmina – przedsiębiorca. Taki system wsparcia może tworzyć urząd gminy np. poprzez organizowanie zespołu obsługi inwestorów oraz poprzez inne jednostki organizacyjne gminy. W zakresie budowy systemu wsparcia gmina może też współpracować z innymi jednostkami samorządu terytorialnego np. publicznymi służbami zatrudnienia.

Ponadto Urząd Gminy może podejmować działania na rzecz powstawania na terenie gminy innych instytucji otoczenia biznesu jak m.in. sieci informacji dla biznesu; sieci wspierające przedsiębiorczość i innowacyjność; agencje rozwoju lokalnego; stowarzyszenia producentów; izby gospodarcze, przemysłowe i handlowe, instytucje szkoleniowe i doradcze, niepubliczne instytucje rynku pracy, szkoły zawodowe; instytucje wspierające przedsiębiorczość a także instytucje finansowe, np. banki, fundusze inwestycyjne, fundusze pożyczkowe czy też fundusze poręczeń kredytowych.

Gmina powinna także zapewnić lokalnym przedsiębiorstwom możliwość artykułowania swoich potrzeb w relacjach z gminą poprzez realne konsultacje z władzami JST kluczowych dla nich kwestii. Konieczne jest także podjęcie działań zmierzających do zwiększenia podaży i jakości terenów inwestycyjnych na terenie Gminy. Inwestowanie w uzbrojenie terenów inwestycyjnych będzie podnosiło ich atrakcyjność i jednocześnie będzie skracać proces rozpoczynania działalności gospodarczej.

Działania	Przykładowe projekty
Działanie 1. Wsparcie dla przedsiębiorstw i instytucji otoczenia biznesu świadczących usługi dla MŚP	• Wspieranie usług doradczych dla przedsiębiorców i osób zamierzających podjąć działalność gospodarczą • Zwiększenie dostępu do instrumentów finansowych np. funduszy pożyczkowych i poręczeniowych • Rozwój systemu komunikacji i konsultacji władz Gminy z lokalnymi przedsiębiorcami • Prezentacja projektów realizowanych przez Gminę oraz informacji o możliwościach wsparcia działalności gospodarczej na regularnych spotkaniach wiejskich w poszczególnych sołectwach • Stała akcja informacyjna związana z możliwościami pozyskania finansowania ze środków UE w ramach RPO, PROW i programów krajowych oraz szkolenia w zakresie pozyskiwania tych środków
Działanie 2. Współdziałanie w tworzeniu infrastruktury wspierającej przedsiębiorczość	• Utworzenie Punku Obsługi Przedsiębiorców i Inwestorów • Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i wybór lokalizacji terenów inwestycyjnych • Uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych, w tym uzbrojenie terenów inwestycyjnych w media, budowa/modernizacja układu komunikacyjnego terenu, promocja terenu inwestycyjnego • Utworzenie na terenie gminy Inkubatora Przedsiębiorczości

Priorytet 3. Rozwój funkcji turystyczno – rekreacyjnych gminy

Sektor usług turystycznych należy do bardzo dynamicznie rozwijających się sfer gospodarki, generując znaczące przychody w lokalnym systemie ekonomicznym.

Wykorzystując naturalne walory Gminy Lipowiec Kościelny (cenne obszary naturalne prawnie chronione, atrakcyjne walory przyrodnicze i krajobrazowe) konieczne jest podjęcie działań zmierzających do rozwoju tego sektora działalności gospodarczej na terenie gminy. W tym celu konieczne jest przede wszystkim opracowanie spójnego Programu rozwoju turystyki w gminie jako jednego z kluczowych sektorowych dokumentów strategicznych.

Konsekwencją opracowania Programu Rozwoju Turystyki powinno być sukcesywne wdrażanie przedsięwzięć dotyczących infrastruktury turystycznej oraz towarzyszącym jej działań informacyjno-promocyjnych. Realizacja Programu będzie wymagała zaangażowania zarówno środków prywatnych jak i publicznych, a ich uzupełnieniem powinny być także fundusze Unii Europejskiej. Zadania Gminy powinny koncentrować się na rozwoju (budowie, rozbudowie, modernizacji) publicznych elementów infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, takich jak m.in. szlaki turystyczne (piesze, rowerowe i konne) łączące najbardziej atrakcyjne miejsca dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego na obszarze Gminy. Istotnym elementem infrastruktury będą także obiekty małej architektury wzdłuż szlaków dające możliwość odpoczynku i schronienia osobom korzystającym ze szlaków turystycznych. Ważnym działaniem jest też rewitalizacja istniejących obiektów dziedzictwa kulturowego np. parki wiejskie, tak aby mogły odzyskać funkcje rekreacyjną oraz integrować lokalną społeczność. W miejscach postojowych powinny zostać też wybudowane parkingi oraz stojaki na rowery.

Z uwagi na walory przyrodnicze i krajobrazowe rozwój turystyki w Gminie powinien być ukierunkowany na agroturystykę i ekoturystykę, w rezultacie czego powinien doprowadzić do rozwoju produkcji zaspokajającej potrzeby odwiedzających i bazującej na miejscowych zasobach. Oferta turystyczna musi być wzbogacona o lokalne produkty powstające w gospodarstwach rolnych z terenu Gminy. Gospodarstwa winny poszerzyć swoją ofertę o własną produkcję wyrobów spożywczych. Dodatkowo wsparcia wymaga zaniedbane w procesie przemian rzemiosło wiejskie. Jego reaktywacja połączona z rozwojem gospodarstw rolnych w dłuższym okresie czasu może doprowadzić do specjalizacji gospodarczo-turystycznej poszczególnych miejscowości w gminie a w efekcie do ukształtowania się wiosek tematycznych posiadających zarówno walory wypoczynkowe jak i edukacyjne.

Uzupełnieniem powyższych działań powinno być także wykreowanie rozpoznawalnego produktu turystycznego w oparciu o dziedzictwo materialne i kulturowe Gminy.

Działania	Przykładowe projekty
Działanie 1. Opracowanie Programu rozwoju turystyki w Gminie	• Zdefiniowanie kierunków rozwoju turystyki w Gminie • Utworzenie Gminnego Punktu/Gminnej Sieci Punktów Informacji Turystycznej
Działanie 2. Rozwój infrastruktury turystycznej i działania informacyjno-promocyjne	• Rozbudowa infrastruktury turystycznej związanej z rzeką Mławką • Zagospodarowanie terenu wokół zbiornika (zalewu) Ruda oraz zawiązanie partnerstwa z Powiatem Mławskim oraz z Gminą Iłowo w powiecie Działdowskim, na terenie której znajduje się większa część zalewu – np. budowa punktów widokowych i zadaszeń; budowa ścieżek zdrowia i siłowni plenerowych • Budowa zintegrowanych szlaków turystycznych – rowerowych, pieszych, konnych i kajakowych • Budowa ścieżek edukacyjnych dot. np. dziedzictwa przyrodniczego; kulturowego np. ginących zawodów • Rozwój infrastruktury turystycznej – obiektów małej architektury, ławek, stojaków na rowery, zadaszonych miejsc przeznaczonych na odpoczynek, miejsc przystosowanych do grillowania i zabaw przy ognisku • Umieszczenie informacyjnych tablic turystycznych w poszczególnych miejscowościach i na trasach turystycznych zawierających informacje o historii miejsca i jego walorach przyrodniczych • Zorganizowanie konkursu na produkty lokalne, przyszłe wizytówki Gminy i opracowanie planów rozwoju wybranych produktów • Organizacja imprez o charakterze ponadlokalnym, bazujących na tradycji i specyfice gminy np. ustanowienie święta związanego z produktem lokalnym • Uporządkowanie i przebudowa przestrzeni publicznej • Zagospodarowanie terenu na miejsce rekreacyjno-wypoczynkowe w miejscowości Łomia
Działanie 3. Wsparcie dla gospodarstw agroturystycznych i ekoturystycznych	• Szkolenia na temat wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich i alternatywnych kierunków działalności gospodarczej prowadzonej przez gospodarstwa rolne • Wspieranie działań na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego • Wspieranie przedsiębiorczości z zakresu agroturystyki i ekoturystyki, w tym wsparcie dla rozwoju bazy noclegowej i gastronomicznej • Wydanie folderu promującego walory turystyczne Gminy oraz mapy turystycznej zawierających informacje o gospodarstwach agroturystycznych • Utworzenie strony Internetowej umożliwiającej prezentację oferty agro i ekoturystycznej Gminy

Cel strategiczny 2

Wspieranie włączenia społecznego mieszkańców Gminy

Podstawowym zadaniem przed jakim stają władze gminne jest określenie zakresu, w jakim powinny one prowadzić bezpośrednią politykę na rzecz wzrostu poziomu życia mieszkańców. Zgodnie z zasadą pomocniczości system polityki i pomocy społecznej powinien uzupełniać i wspomagać naturalną strukturę społeczną w samoorganizacji i kompensowaniu podstawowych potrzeb. Warunkiem powodzenia działań w sferze społecznej jest także współpraca władz lokalnych z mieszkańcami i przedsiębiorcami, którzy muszą również wziąć na siebie część odpowiedzialności związanej z kierunkami przyszłych działań. Priorytety w ramach drugiego celu strategicznego są spójne z celami strategicznymi określonymi w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Lipowiec Kościelny.

Priorytet 1. Rozwój aktywności obywatelskiej i społecznej

Współcześnie kluczowe znaczenie dla rozwoju każdej jednostki terytorialnej ma aktywność obywatelska lokalnej społeczności. Wynika ona z głównie poziomu kapitału społecznego, który jest jednym z najważniejszych endogenicznych czynników rozwoju lokalnego. Działania gminy powinny prowadzić do aktywizacji wszystkich grup mieszkańców i włączać ich w proces współdecydowania o losach swojej miejscowości oraz Gminy. Dzięki takim działaniom może nastąpić pełniejsza integracja społeczna mieszkańców Gminy, a ich kompetencje będą mogły być wykorzystane dla dobra wspólnego.

Działaniem wspierającym rozwój aktywności obywatelskiej i społecznej jest profesjonalizacja instytucji pomocy społecznej, które są strukturami najczęściej współpracującymi z mieszkańcami i mającymi największą wiedzę nt. potrzeb mieszkańców. Dzięki doskonaleniu kadr OPS oraz metod działania możliwe będzie podejmowanie bardziej efektywnych działań na rzecz zwiększania aktywności obywatelskiej.

Działaniem gminy wspomagającym rozwój aktywizacji mieszkańców jest stworzenie budżetu obywatelskiego. Jednym z możliwych sposobów na realizację tego zamierzenia jest wprowadzenie budżetu obywatelskiego w oparciu o budżety sołectkie.

Mieszkańcy poprzez głosowanie mieliby możliwość wskazywania przedsięwzięć, na realizację których przeznaczona byłaby część środków budżetowych Gminy.

Korzystając także z wsparcia władz gminnych, mieszkańcy powinni w większym zakresie być włączeni w organizację wydarzeń kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych.

Wyrazem społecznej aktywności mieszkańców powinien być także rozwój organizacji pozarządowych (NGO), w tym stowarzyszeń i fundacji, które mogą podejmować niezależne działania jak również być wykonawcami wybranych zleconych zadań publicznych. Pożądane jest zatem wspieranie na terenie gminy ruchu pozarządowego np. poprzez utworzenie inkubatora NGO, w ramach którego byłiby szkoleni przyszli liderzy. Elementem wsparcia dla trzeciego sektora powinno być także angażowanie się władz gminy w pracy Lokalnej Grupy Działania do której należy Gmina.

Działania	Przykładowe projekty
Działanie 1. Profesjonalizacja pomocy społecznej.	• Systematyczna diagnoza i monitoring istniejących problemów społecznych. • Systematyczne wzmacnianie kadr Ośrodka Pomocy Społecznej poprzez dokształcanie i utrzymanie odpowiedniej liczby pracowników socjalnych. • Doskonalenie systemu informacyjnego o możliwościach udzielania pomocy społecznej i wsparcia mieszkańcom gminy, m.in. poprzez Internet, plakaty, organizowanie spotkań informacyjnych. • Wdrożenie systemu oceny jakości oferowanych usług.
Działanie 2. Rozszerzanie współpracy pomiędzy grupami społecznymi i organizacjami pozarządowymi a instytucjami samorządowymi.	• Rozwijanie ruchu pozarządowego na terenie gminy poprzez uczestnictwo w szkoleniach dla liderów • Wspieranie organizacyjne i lokalowe powstających i istniejących organizacji pozarządowych oraz świadczenie poradnictwa dla organizacji pozarządowych w zakresie pozyskiwania grantów i dotacji, środków finansowych z innych źródeł niż samorządowe (inkubator NGO) • Promowanie idei wolontariatu i pozyskiwania wolontariuszy do współpracy w realizowaniu zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych. • Opracowanie i realizacja rocznego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi. • Wdrażanie programów aktywności lokalnej

**Priorytet 2. Wspieranie rodzin będących w kryzysie,
ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży**

Wspieranie rodziny jako najważniejszej komórki społecznej jest podstawową wartością w realizacji lokalnej polityki społecznej i jest punktem startowym do każdego rodzaju oferowanej pomocy. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Dysfunkcje opiekuńczo-wychowawcze w rodzinach wymagają profesjonalnej pomocy, dlatego też podstawowymi kierunkami działań w ramach priorytetu drugiego jest pomoc osobom i rodzinom, u których stwierdzono bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz wzmacnianie pozycji dziecka w środowisku lokalnym w szczególności dziecka niepełnosprawnego. W ramach obydwóch kierunków działań może być realizowane wiele przedsięwzięć i projektów zapewniających wszechstronne wsparcie rodzinom w trudnej sytuacji.

Działania	Przykładowe projekty
Działanie 1. Pomoc osobom i rodzinom, u których stwierdzono bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,	• Zintensyfikowanie i rozwój pracy socjalnej oraz asystentury rodzin ze szczególnym uwzględnieniem dzieci ze środowisk niewydolnych wychowawczo. • Pomoc materialna dla rodzin pozostających w trudnej sytuacji ekonomicznej realizowana przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej z systemu pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych, w tym realizację programu dożywiania dzieci i osób niesamodzielnych. • Rozwój współpracy z kuratelą sądową; • Rozwój sieci świetlic w tym socjoterapeutycznych na terenie gminy.
Działanie 2. Wzmacnianie pozycji dziecka w środowisku lokalnym w szczególności dziecka niepełnosprawnego	• Współuczestnictwo w kampaniach medialnych i informacyjnych organizowanych przez inne podmioty pomocy społecznej (PCPR, ROPS, inne). • Systematyczne współdziałanie Ośrodka Pomocy Społecznej z placówkami oświatowymi w celu bieżącej analizy sytuacji dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół, a w szczególności przeciwdziałanie pojawiającym się patologiom. • Zapewnienie dzieciom i młodzieży szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego), m.in. poprzez zwiększenie liczby zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych przy wykorzystaniu bazy lokalowej placówek szkolnych oraz zaplecza sportowego Gminy. • Opracowanie i realizacja gminnego programu wspierania rodziny.

Priorytet 3. Integracja społeczna

Integracja społeczna to proces trudny i skomplikowany, gdyż wymaga zgodnego działania wielu grup społecznych, które z założenia są podzielone przez występujące różnice, społeczne, ekonomiczne czy kulturowe. Ponadto proces ten wymaga również zaakceptowania pewnych skonkretyzowanych warunków przez strony porozumienia, co także niejednokrotnie powoduje szereg różnego rodzaju trudności. Jeśli takie procesy nie są skuteczne prowadzą do pogłębiania się obszaru ubóstwa i stwarzają zagrożenie dla poprawnie funkcjonującej wspólnoty lokalnej, przyczyniając się do rozwoju patologii społecznych, np. przestępczości. Dlatego też działania w ramach niniejszego priorytetu powinny prowadzić do zapewnienia godnego życia grupom zagrożonym marginalizacją, w tym osobom starszym i niepełnosprawnym oraz osobom bezrobotnym. Przyjęte rozwiązania powinny zmierzać do rozwoju systemu opieki nad osobami potrzebującymi wsparcia, co umożliwi aktywizację zawodową osób, które dotychczas były wyłączone z rynku pracy, gdyż sprawowały stałą opiekę nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi.

Działania	Przykładowe projekty
Działanie 1. Działania ratunkowe w stosunku do grup dotkniętych problemem ubóstwa i marginalizowanych,	• Zabezpieczenie w budżetach niezbędnych środków finansowych na pomoc dla potrzebujących i utrzymanie działalności usługowej. • Współdziałanie z PUP i agencjami ds. zatrudnienia i instytucjami szkolącymi w aktywizowaniu do pracy osób bezrobotnych. • Podejmowanie działań w celu zmiany postaw osób ubogich z biernej na aktywną i zwiększeniu ich odpowiedzialności za własne życie m.in. poprzez zawieranie kontraktów socjalnych.
Działanie 2. Wsparcie osób bezrobotnych i poszukujących pracy.	• Pozyskiwanie środków zewnętrznych - szczególnie z Unii Europejskiej na realizację projektów mających na celu aktywizację osób bezrobotnych. • Tworzenie warunków do wdrożenia różnych form zatrudnienia socjalnego i wspieranego szczególnie we współpracy z PUP i innymi podmiotami. • Promowanie i kształtowanie przedsiębiorczych postaw osób bezrobotnych. • Współpraca z klubem pracy przy PUP i punktami informacji o szkoleniach i rynku pracy. • Promocja i wspieranie rozwoju ekonomii społecznej – zachęcanie do tworzenia Spółdzielni Socjalnych
Działanie 3. Pomoc osobom zagrożonym bezdomnością.	• Zabezpieczenie mieszkań socjalnych dla osób o niskich dochodach i lokali zastępczych dla osób eksmitowanych. • Zabezpieczenie schronienia dla osób bezdomnych szczególnie w okresie zimowym • Poszerzenie zakresu działań aktywizacyjnych dla osób zagrożonych eksmisją i dotkniętych bezdomnością. • Prowadzenie działań informacyjnych dla osób bezdomnych o miejscach gdzie mogą uzyskać pomoc.

Priorytet 4. Budowa zintegrowanego systemu wsparcia seniorów i niepełnosprawnych

Niniejszy priorytet jest odpowiedzią na zmiany zachodzące w strukturze demograficznej, które wskazują że w niedalekiej przyszłości znaczna grupa mieszkańców w wieku produkcyjnym będzie kończyć swą działalność zawodową, a tym samym zasili grono seniorów. Wraz ze starzeniem się lokalnej społeczności nasilają się problemy zdrowotne i zwiększa się liczba osób niepełnosprawnych. Z perspektywy systemu zabezpieczenia społecznego jest to o tyle ważne, że wymaga dostosowania do potrzeb tych grup odpowiedniej sfery usług wzmacniających i wspierających. Seniorzy i osoby niepełnosprawne powinny stać się beneficjentami usług społecznych a troska o nich nie może ograniczać się wyłącznie do zapewniania opieki. Działania podjęte w ramach niniejszego priorytetu powinny prowadzić także do ich jak najpełniejszej aktywizacji.

Działania w ramach niniejszego priorytetu należy również planować w kontekście tworzącego się systemu usług i wytwarzania dóbr ukierunkowanego na wykorzystanie potencjału nabywczego osób starszych i zaspokajającego ich potrzeby konsumpcyjne, bytowe oraz zdrowotne, określanego mianem gospodarki senioralnej. Głównym jej filarem są usługi medyczne i pielęgnacyjne ale istotne znaczenie mają także oferta kulturalna, sportowa i edukacyjna, włącznie zapewnieniem możliwości zdobycie nowych kompetencji w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych umożliwiających funkcjonowanie w społeczeństwie informacyjnym.

Działania	Przykładowe projekty
Działanie 1. Usprawnianie osób starszych i niepełnosprawnych	• Doskonalenie systemu świadczenia usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych. • Aktywizacja rodziny i środowiska sąsiedzkiego w zaspokojeniu niezbędnych potrzeb życiowych osób starszych i niesamodzielnych. • Podjęcie działań w celu utworzenia na terenie gminy placówek dziennych dla osób starszych (Klub Seniora, Dzienny Dom Pomocy Społecznej) oraz przygotowanie warunków do powołania Gminnej Rady Seniorów. • Organizowanie wolontariatu prowadzącego działalność na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.
Działanie 2. Podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności.	• Wspieranie różnych form imprez kulturalnych i rekreacyjnych, w których mogą uczestniczyć osoby niepełnosprawne. • Organizowanie wolontariatu prowadzącego działalność na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.
Działanie 3. Aktywizacja	• Wspieranie kształcenia integracyjnego w przedszkolach i szkołach.

i wsparcie osób upośledzonych i chorych psychicznie	• Podjęcie działań edukacyjno-wychowawczych w szczególności prowadzenia przez szkoły zajęć radzenia sobie ze stresem i emocjami w zakresie ochrony zdrowia psychicznego. • Opracowanie gminnego programu promocji zdrowia psychicznego.
---	--

Priorytet 5. Rozwój zintegrowanego systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień

Uzależnienie, przede wszystkim od alkoholu, jest problemem społecznym, który przyczynia się do powstawania szeregu negatywnych zjawisk, skutecznie ograniczających wydolność rodzin nimi dotkniętych. Realizacja działań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych będzie kontynuacją działań podejmowanych w ramach programu wojewódzkiego z obszaru profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

Działania	Przykładowe projekty
Działanie 1. Zapobieganie powstawaniu nowych problemów uzależnień i zmniejszanie rozmiarów problemów, które aktualnie występują	• Diagnozowanie problemu uzależnień w gminie. • Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień, przemocy i agresji. • Wspieranie inicjatyw w zakresie pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych w tym dalsze prowadzenie grup terapeutycznych w OPS. • Wspomaganie działań instytucji, organizacji pozarządowych służących rozwiązywaniu problemów uzależnień. • Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób pomagającym uzależnionym i ich rodzinom. • Opracowanie i realizacja gminnego programu rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii.
Działanie 2. Przeciwdziałanie przemocy domowej	• Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych skierowanych do ogółu społeczności oraz grup ryzyka. • Udzielanie profesjonalnej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie przez: - działalność Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych, - działalność punktu informacyjnego oraz specjalistów ds. poradnictwa i interwencji. • Podnoszenie kompetencji służb zajmujących się problematyką przemocy w rodzinie. • Opracowanie i realizacja „Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.”

Priorytet 6. Poprawa jakości usług edukacyjnych

Nowoczesna oferta usług publicznych w zakresie edukacji nierozzerwalnie związana jest z infrastrukturą edukacyjną, w tym także infrastrukturą sportową. Usługi publiczne w zakresie edukacji silnie wpływają na odczuwaną przez mieszkańców jakość

życia dlatego niezbędne jest ciągle doskonalenie w tym zakresie. Rozwój zaplecza nowoczesnej oświaty to inwestycje związane z modernizacją obiektów oświatowych wraz z zapleczem sportowo-rekreacyjnym a także systematyczne doposażanie pracowni dydaktycznych.

Działania	Przykładowe projekty
Działanie 1. Poprawa stanu technicznego budynków szkół	• Remonty i modernizacje obiektów oświatowych • Modernizacji i doposażanie pracowni dydaktycznych
Działanie 2. Poprawa jakości i dostępności infrastruktury sportowej	• Budowa Sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Zawadach • Modernizacja boisk przyszkolnych
Działanie 3. Poprawa jakości usług edukacyjnych	• Zapewnienie opieki pielęgniarskiej w szkołach • Zapewnienie pomocy psychologicznej w szkołach

Cel strategiczny 3

Rozwój infrastruktury technicznej oraz poprawa stanu środowiska naturalnego

Harmonijny i trwały rozwój Gminy Lipowiec Kościelny wymaga poszanowania zasad zrównoważonego rozwoju. Rozwój ten musi łączyć cele społeczne i ekonomiczne z troską o środowisko naturalne. Przyjęte w Strategii cele powinny gwarantować równowagę pomiędzy aspektami środowiskowymi a koniecznością rozwoju gospodarczego i dążeniami ludzi zmierzającymi do przeniesienia współczesnych zdobyczy cywilizacyjnych na obszary wiejskie.

Kluczowe znaczenie dla realizacji niniejszego celu strategicznego ma budowa infrastruktury sanitarnej – sieć kanalizacyjna i oczyszczalnie ścieków - w wyniku czego znacząco powinien poprawić się stan środowiska naturalnego. Na poprawę jakości środowiska naturalnego wpływ będzie miało także zwiększenie stosowania przez mieszkańców gminy nowoczesnych i proekologicznych systemów grzewczych. Równocześnie poprawie powinna ulec efektywność energetyczna budynków.

Realizacja niniejszego celu strategicznego wymagać będzie także inwestycji obejmujących modernizację infrastruktury transportowej. Dotyczy to zarówno dróg, jak i infrastruktury towarzyszącej. Podjęte działania powinny zmierzać do modernizacji

dróg gminnych, przejawiającej się m.in. poprawą stanu technicznego nawierzchni. Niezbędna jest także budowa chodników i ścieżek rowerowych oraz towarzyszącego im oświetlenia ulicznego, co będzie służyło zarówno zwiększeniu bezpieczeństwa drogowego jak i ułatwiał komunikację mieszkańców gminy. Ponadto dla realizacji celu strategicznego znaczenie będzie miała poprawa dostępności komunikacji publicznej oraz rozwiązanie związanego z tym problemu parkingów.

Priorytet 1. Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska

Najważniejszym działaniem w ramach priorytetu jest budowa systemu odprowadzenia i oczyszczania ścieków w Gminie. Na terenie gminy brak jest sieci kanalizacyjnej, a ścieki odprowadzane są do zbiorników bezodpływowych, które mogą być nieszczelne. Jednocześnie nie można wykluczyć, że w niektórych przypadkach mogą być one odprowadzane bezpośrednio do ziemi oraz cieków przepływających w pobliżu gospodarstw domowych. Takie działania prowadzą do zanieczyszczenia wód zarówno powierzchniowych jak i podziemnych. Dlatego niezbędna jest jak najszybsza budowa sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków, a także wspieranie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków.

Wysoka jakość środowiska naturalnego wymaga podjęcia działań zmierzających do poprawy efektywności energetycznej infrastruktury publicznej i prywatnej. W zakresie polityki niskoemisyjnej na poziomie Gminy, zgodnie z Planem Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy opracowanym w 2015 r. priorytetowe znaczenie mają działania podejmowane w obszarach o największym potencjale w zakresie obniżenia emisji.

Obszary priorytetowe to jednostki gminne oraz budynki komunalne. Pełnią one ważną rolę w działaniach na rzecz redukcji emisji, poprawy efektywności energetycznej oraz zwiększenia udziału OZE w Gminie. Podstawowym celem PGN, znajdującym odzwierciedlenie w Działaniu 2. jest uzyskanie redukcji emisji CO₂ do 2020 o 21,4%. Cele szczegółowe wskazane w PGN prowadzące do osiągnięcia celu głównego to:

- zmniejszenie zużycia energii elektrycznej w budynkach, w tym zmniejszenie energochłonności obiektów należących do Gminy,
- zmniejszenie zużycia energii elektrycznej na potrzeby oświetlenia ulic,
- zwiększenie wykorzystania OZE w produkcji energii, w tym instalowanie OZE w nowobudowanych i remontowanych obiektach publicznych,

- stworzenie możliwości i pomoc w upowszechnianiu wykorzystywania OZE,
- utrzymanie na niskim poziomie zużycia paliw przez środki transportu,
- wsparcie termomodernizacji budynków,
- wsparcie wymiany źródeł ogrzewania budynków z instalacji węglowych na inne charakteryzujące się mniejszą emisją CO₂,
- udoskonalenie zarządzania w odniesieniu do gminnej gospodarki energetycznej oraz wprowadzenie monitoringu zużycia energii,
- postępująca gazyfikacja Gminy i przyłączenie jak największej liczby domów do sieci gazowniczej.

Aby osiągnąć powyższe cele należy promować i wspierać działania zmierzające do zastosowania przez mieszkańców nowoczesnych i proekologicznych systemów grzewczych. W wyniku podjętych działań powinno wzrosnąć znaczenie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych. Pomimo, iż najważniejszą barierą w wykorzystywaniu odnawialnych źródeł energii są wysokie koszty instalacji to coraz większa liczba mieszkańców gminy wykazuje zainteresowanie tego typu instalacjami.

Pomimo funkcjonującego w Gminie systemu selektywnej zbiórki odpadów, do optymalizacji tego systemu może prowadzić także budowa na terenie gminy punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.

Wszystkim działaniom w ramach niniejszego priorytetu powinny towarzyszyć także działania „miękkie” zwiększające świadomość ekologiczną mieszkańców Gminy.

Działania	Przykładowe projekty
Działanie 1. Zapewnienie dostępności do sieci kanalizacyjnej, deszczowej oraz zwiększenie liczby przydomowych oczyszczalni ścieków	• Budowa oczyszczalni ścieków oraz sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy • Wsparcie dla rozwoju przydomowych oczyszczalni ścieków • Pomoc przy pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji w przydomowe oczyszczalnie ścieków
Działanie 2. Poprawa efektywności energetycznej infrastruktury publicznej i prywatnej	• Zmniejszenia energochłonności budynków mieszkalnych i publicznych – docieplanie budynków, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, wymiana oświetlenia na energooszczędne, przebudowa systemów grzewczych, instalacja OZE w budynkach • Wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne, w tym także wykorzystanie fotowoltaiki. • Promowanie odnawialnych źródeł energii (OZE)
Działanie 3. Poprawa systemu selektywnej zbiórki odpadów	• Budowa punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych • Edukacja ekologiczna mieszkańców gminy w zakresie efektywnego zarządzania odpadami

Priorytet 2. Poprawa jakości i dostępności komunikacji publicznej

Stan infrastruktury drogowej jest pierwszym czynnikiem wpływającym na zewnętrzną i wewnętrzną dostępność komunikacyjną Gminy. Drugim czynnikiem jest stan infrastruktury komunikacji publicznej. Obecnie komunikacja publiczna w Gminie jest bardzo zła. Mieszkańcy gminy, w szczególności z mniejszych miejscowości nie mają możliwości dojechania do najbliższych miast, w szczególności w okresie wakacyjnym. Sprawnie funkcjonująca komunikacja publiczna poprawiłaby warunki życia mieszkańców gminy a także umożliwiłaby osiedlanie się na terytorium Gminy osób nieposiadających samochodu lub nie mogących korzystać z indywidualnego transportu prywatnego. Ponadto sprawnie funkcjonująca komunikacja publiczna zmniejsza potrzebę korzystania z transportu indywidualnego, a tym samym ogranicza natężenie ruchu i sprzyja redukcji emisji zanieczyszczeń do powietrza. W przyszłości reaktywacja transportu publicznego może więc okazać się koniecznością. Dlatego też ważne będą działania zmierzające do dostosowania komunikacji publicznej do aktualnych potrzeb mieszkańców. Realizacja niniejszego działania wymagać będzie współpracy z przewoźnikami świadczącymi usługi transportu zbiorowego oraz z sąsiednimi gminami. Wskazane są działania zmierzające do poprawy istniejącej sytuacji, m.in. poprzez dostosowanie sieci połączeń i przystanków autobusowych do oczekiwań mieszkańców.

Elementem poprawy systemu komunikacji publicznej może być także budowa parkingów przesiadkowych oraz miejsc postojowych dla rowerzystów.

Działania	Przykładowe projekty
Działanie 1. Dostosowanie komunikacji publicznej do potrzeb mieszkańców	• Współpraca z przewoźnikami i sąsiednimi gminami w celu optymalizacji sieci połączeń komunikacyjnych • Dostosowanie sieci przystanków do aktualnych potrzeb • Budowa parkingów przesiadkowych • Zakup mikrobusu do przewozu dzieci i młodzieży

Priorytet 3. Budowa zrównoważonego systemu transportowego

Infrastruktura drogowa należy do najważniejszych czynników rozwojowych każdej gminy. Odpowiednio ukierunkowana drogowa sieć transportowa tworzy siatkę połączeń ułatwiających dostęp do poszczególnych obszarów, determinując ich potencjał w zakresie edukacyjnym, biznesowym oraz inwestycyjnym. Efektywnie

funkcjonująca infrastruktura drogowa nie tylko podnosi standard życia mieszkańców, ale również umożliwia redukcję kosztów funkcjonowania przedsiębiorstw. Uelastycznia także rynek pracy, przyczyniając się do redukcji bezrobocia. Podsumowując można stwierdzić, że stan infrastruktury drogowej wpływa na atrakcyjność gminy jako miejsca zamieszkania oraz prowadzenia działalności gospodarczej.

Z uwagi na ogólny dobry stan infrastruktury dróg gminnych w Gminie Lipowiec Kościelny priorytetowym działaniem jest budowa chodników i ścieżek rowerowych wzdłuż ciągów komunikacyjnych a także modernizacja ulicznego oświetlenia.

Niezbędne jest także kontynuowanie procesu zastępowania dróg gruntowych drogami o utwardzonej nawierzchni, szczególnie dróg prowadzących do przyszłych terenów inwestycyjnych w Gminie.

Istotne znaczenie ma także budowa elementów bezpieczeństwa ruchu drogowego, w szczególności w ciągach komunikacyjnych prowadzących do placówek oświatowych.

Działania	Przykładowe projekty
Działanie 1. Poprawa stanu technicznego dróg na terenie gminy	• Remonty, modernizacje i budowa dróg gminnych w tym m.in.: - Przebudowa drogi w obrębie wsi Turza Mała oraz drogi gminnej w obrębie wsi Turza Wielka w Gminie Lipowiec Kościelny - Przebudowa drogi nr 2301W Zawady - Lipowiec Kościelny-Kęczewo - granica województwa w miejscowości Lipowiec Kościelny - Przebudowa drogi gminnej w obrębie wsi Łomia w Gminie Lipowiec Kościelny • Lobbying na rzecz modernizacji infrastruktury dróg powiatowych i wojewódzkich
Działanie 2. Poprawa bezpieczeństwa na drogach	• Rozbudowa sieci chodników we wszystkich miejscowościach Gminy, zwłaszcza wzdłuż ciągów komunikacyjnych prowadzących do placówek oświatowych, budynków użyteczności publicznej i miejsc kultu religijnego • Budowa/modernizacja elementów bezpieczeństwa ruchu drogowego m.in. oświetlenia ulicznego.
Działanie 3. Rozbudowa szlaków rowerowych	• Budowa ścieżek rowerowych wzdłuż ciągów komunikacyjnych • Oznaczenie szlaków rowerowych

6. Założenia systemu realizacji Strategii

6.1. Zasady zarządzania strategią

Planowaniu, wdrażaniu i monitorowaniu strategicznych celów rozwojowych Gminy Lipowiec Kościelny powinien towarzyszyć zintegrowany system działań w ramach zarządzania Strategią. System realizacji winien obejmować działania zmierzające do zapewnienia warunków instytucjonalnych i organizacyjnych umożliwiających wdrażanie, monitorowanie, ocenę i aktualizację dokumentu. Ze względu na długoterminową perspektywę wdrażania Strategii określono najważniejsze zasady systemu, a szczegółowe rozwiązania będą uzgadniane i stosowane według potrzeb wraz z postępem prac.

Należy podkreślić, że zarządzanie strategiczne jest procesem wymagającym ciągłej kontroli i modyfikacji przyjętych rozwiązań, stosownie do zmieniających się warunków zewnętrznych i wewnętrznych. Dla jego powodzenia konieczne jest zaangażowanie nie tylko władz ale również partnerów, społecznych i gospodarczych, a także samych mieszkańców.

Skuteczna realizacja Strategii powinna opierać się na następujących zasadach:

- Podejście całościowe (kompleksowość),
- Posiadanie priorytetów,
- Koncentracja na zadaniach o największych społecznych korzyściach,
- Tworzenie planów i działań zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju,
- Rozwijanie współpracy partnerów społecznych,
- Prowadzenie otwartej komunikacji z mieszkańcami gminy,
- Współpraca z partnerami w otoczeniu,
- Prowadzenie stałego monitoringu Strategii,
- Konsekwencja w realizacji zadań zdefiniowanych w Strategii

Wdrażanie Strategii to etap polegający przede wszystkim na realizacji zadań, zarządzaniu zmianą oraz koordynacji współpracy. Najważniejsze podmioty struktury wdrażania to:

Rada Gminy Lipowiec Kościelny – odpowiedzialna za:

- zatwierdzenie Strategii;
- zatwierdzenie ewentualnych zmian w zapisach Strategii;
- nadzór nad postępami i efektami wdrażania Strategii.

Wójt Gminy Lipowiec Kościelny – odpowiedzialny za:

- nadzór nad realizacją działań przyjętych w Strategii;
- zapewnienie środków finansowych na realizację działań wynikających ze Strategii poprzez uwzględnienie ich w budżecie Gminy i Wieloletniej Prognozie Finansowej oraz pozyskiwanie pozabudżetowych źródeł finansowania;
- nawiązanie współpracy z partnerami społeczno-gospodarczymi.

Jednostka organizacyjna funkcjonująca w ramach Urzędu Gminy – odpowiedzialna za:

- opracowanie systemu wdrażania Strategii;
- koordynowanie działań związanych z realizacją Strategii;
- monitorowanie i kontrola realizacji działań;
- współpraca z przedstawicielami jednostek organizacyjnych i partnerów społeczno-gospodarczych.

Podstawowymi instrumentami wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Lipowiec Kościelny będą:

- inne gminne programy i strategie,
- Wieloletni Prognoza Finansowa;
- Budżet Gminy Lipowiec Kościelny

Na etapie wdrażania Strategii istotne znaczenie mieć będzie:

- rozpowszechnienie treści strategii (celów strategicznych i priorytetów oraz działań);
- uwzględnianie zapisów Strategii w polityce finansowej Gminy;
- współpraca poszczególnych referatów Urzędu Gminy, jednostek organizacyjnych oraz partnerów na rzecz realizacji celów Strategii.

6.2. Monitoring

Dokumenty strategiczne muszą podlegać systematycznej i obiektywnej weryfikacji w wymiarze skutków, które generuje ich wdrożenie na danym obszarze. Z tego względu elementem strategii jest system monitoringu strategii zapewniający dostosowywanie strategii do zmieniających się uwarunkowań gospodarczych, społecznych i politycznych. W przypadku przedmiotowego dokumentu system monitoringu obejmuje wszystkie kluczowe sfery oddziaływania strategii na przestrzeń społeczno-gospodarczą gminy.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Lipowiec Kościelny do roku 2026 posiada zdefiniowany wewnętrzny model monitoringu i ewaluacji stopnia realizacji celów strategicznych. Model ten opiera się na systematycznym gromadzeniu, przetwarzaniu i ocenie informacji odnoszących się do stopnia zaawansowania wdrożenia postulowanych działań oraz uzyskanych rezultatów. W przypadku niniejszego dokumentu źródłem podstawowych zasobów informacyjnych niezbędnych do prowadzenia skutecznego monitoringu jest przede wszystkim Gmina Lipowiec Kościelny, instytucje powiatowe i regionalne oraz instytucje systemu statystyki publicznej. W rezultacie wskazany model składa się z dwóch zasadniczych komponentów:

- monitoring (system zbierania i przetwarzania informacji),
- ewaluacja (system oceny i interpretacji pozyskanych informacji).

Efektem wdrożenia modelu monitoringu i ewaluacji będą przygotowywane przez Gminę Lipowiec Kościelny Raporty z monitoringu Strategii. Raporty powinny zostać opracowane w cyklach rocznych, a ich analiza powinna być przedmiotem zainteresowania i dyskusji władz gminy.

Proponowana procedura monitorowania i ewaluacji Strategii

1.	Pozyskiwanie i dokumentowanie danych	Monitoring Strategii
2.	Weryfikacja danych	
3.	Edycja wskaźników i porównanie z przyjętymi wartościami referencyjnymi	

4.	Formułowanie wniosków na podstawie analizy przyjętych wskaźników	Ewaluacja Strategii
5.	Opracowanie rekomendacji	
6.	Udostępnienie rekomendacji, wniosków, wskaźników	
7.	Wprowadzenie korekt do podejmowanych w ramach Strategii działań	

W związku z powyższym dla wskazanego modelu monitoringu proponowane jest poniższy zestaw wskaźników umożliwiających pomiar zachodzących zmian w wyniku realizacji przedmiotowej strategii. Z uwagi na specyfikę poszczególnych priorytetów przyjętych w Strategii Rozwoju Gminy Lipowiec Kościelny zdefiniowano odrębnie wskaźniki monitorujące do każdego celu strategicznego.

Tabela 18. Wskaźniki monitoringu

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Źródło
Cel strategiczny 1		
Zrównoważony rozwój gospodarczy gminy		
Liczba podmiotów gospodarczych w gminie na 1000 mieszkańców	szt.	BDL GUS
Powierzchnia terenów inwestycyjnych	ha.	UG Lipowiec Kościelny
Liczba zorganizowanych szkoleń dla przedsiębiorców	szt.	UG Lipowiec Kościelny
Liczb miejsc noclegowych w gospodarstwach agroturystycznych	szt.	UG Lipowiec Kościelny /BDL GUS
Liczba obiektów małej infrastruktury turystycznej	szt.	UG Lipowiec Kościelny
Liczba gospodarstw ekologicznych	szt.	UG Lipowiec Kościelny
Cel strategiczny 2		
Wspieranie włączenia społecznego mieszkańców Gminy		
Roczne nakłady inwestycyjne przeznaczone na przedsięwzięcia związane z poprawą infrastruktury społecznej	zł	UG Lipowiec Kościelny
Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców	szt.	BDL GUS
Bezrobotni zarejestrowani na 1000 ludności w wieku produkcyjnym	szt.	BDL GUS
Średni wynik Sprawdzianu Szkół Podstawowych	%	UG Lipowiec Kościelny
Średni wynik Sprawdzianu Szkół Gimnazjalnych	%	UG Lipowiec Kościelny
Cel strategiczny 3		
Rozwój infrastruktury technicznej oraz poprawa stanu środowiska naturalnego		
Roczne nakłady inwestycyjne przeznaczone na przedsięwzięcia związane z poprawą	zł	UG Lipowiec Kościelny

infrastruktury drogowej (w tym ścieżki rowerowe, chodniki)		
Roczne nakłady inwestycyjne przeznaczone na przedsięwzięcia związane z poprawą efektywności energetycznej	zł	UG Lipowiec Kościelny
Odsetek mieszkańców korzystających z infrastruktury wodno-ściekowej	%	UG Lipowiec Kościelny /operatorzy infrastruktury
Odsetek odpadów komunalnych poddanych recyklingowi	%	UG Lipowiec Kościelny

Miarą realizacji niniejszej Strategii będzie konwergencja wartości zaproponowanych wskaźników dla Gminy z wartością wskaźników dla powiatu mławskiego oraz subregionu ciechanowskiego.

Mając na uwadze wyniki analizy SWOT a więc przewagę szans nad zagrożeniami oraz przewagę słabych stron na silnymi stronami można założyć, że badane w Strategii cechy będą się pogarszały lub poprawiały. Uzasadnione jest zatem przewidywanie pogarszania się sytuacji w odniesieniu do niektórych cech (np. dalszy spadek liczby mieszkańców; spadek liczby uczniów w szkołach) lub poprawy sytuacji w przypadku innych cech (np. szybszy wzrost liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w Gminie).

Scenariusze rozwoju sytuacji w Gminie w oparciu o analizę statystyczną danych historycznych, w odniesieniu do większości cech ekstrapolują zjawiska zachodzące w przeszłości. Dla Gminy można przyjąć trzy scenariusze rozwojowe:

- scenariusz optymistyczny – trend wynikający z danych historycznych plus 10 %
- scenariusz neutralny – trend wynikający z danych historycznych
- scenariusz pesymistyczny – trend wynikający z danych historycznych minus 10%

Scenariusze rozwoju sytuacji w Gminie nie wyznaczają celów a także nie dają precyzyjnego obrazu przyszłości Gminy a jedynie pokazują co może się wydarzyć w gminie, jeśli dotychczasowe trendy zarówno te pozytywne, jak i negatywne zostaną zachowane

Przyjęte wskaźniki monitorujące do każdego celu strategicznego będą się różniły w ujęciu poszczególnych scenariuszy rozwojowych. W przypadku scenariusza pesymistycznego konwergencja wartości wskaźników dla Gminy z wartościami wskaźników dla powiatu mławskiego oraz subregionu ciechanowskiego będzie

następowała znacznie wolniej niż w przypadku scenariusza optymistycznego. Najbardziej prawdopodobnym scenariuszem rozwoju jest scenariusz neutralny.

7. Plan finansowy

Skuteczna realizacja strategii rozwoju wymaga określenia jej ram finansowych. Strategia Rozwoju Gminy Lipowiec Kościelny jest dokumentem, który zakłada wykorzystanie montażu finansowego.

Sytuacja gospodarcza Gminy wymaga połączenia środków publicznych i prywatnych w celu skutecznego przeprowadzenia inwestycji prorozwojowych. Środki publiczne pochodzić będą zarówno z budżetu Gminy, jak i z budżetu państwa oraz środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), poprzez Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego (RPO WM); Europejski fundusz Społeczny (EFS) poprzez Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER) oraz Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW). Prywatne finansowanie zadań rozwojowych, realizowanych przez sektor publiczny, może się odbywać także z wykorzystaniem instrumentu partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP).

Tabela 19. Źródła finansowania Strategii Rozwoju

Priorytety	Potencjalne źródło finansowania
Cel strategiczny 1 Zrównoważony rozwój gospodarczy gminy	
Priorytet 1. Wzmacnianie potencjału rozwojowego gospodarstw rolnych oraz przetwórstwa rolnego	JST, RPO WM, PROW, PO IR, podmioty prywatne
Priorytet 2. Wspieranie powstawania i rozwoju przedsiębiorstw oraz tworzenie warunków dla inwestorów	JST, RPO WM, PROW, PO IR, PO PC, podmioty prywatne
Priorytet 3. Rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnych gminy	JST, RPO WM, PROW, podmioty prywatne
Cel strategiczny 2 Wspieranie włączenia społecznego mieszkańców Gminy	
Priorytet 1. Rozwój aktywności obywatelskiej i społecznej	JST, RPO WM, PROW, budżet państwa
Priorytet 2. Wspieranie rodzin będących w kryzysie, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży	JST, RPO WM, PROW, budżet państwa, podmioty prywatne
Priorytet 3. Integracja społeczna	JST, RPO WM, UMWM, MUW, budżet państwa

Priorytet 4. Budowa zintegrowanego systemu wsparcia seniorów i niepełnosprawnych	JST, RPO WM, PROW, PO WER, UMWM, MUW budżet państwa
Priorytet 5. Rozwój zintegrowanego systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień	JST, RPO WM, PO WER, UMWM, MUW, budżet państwa
Cel strategiczny 3 Rozwój infrastruktury technicznej oraz poprawa stanu środowiska naturalnego	
Priorytet 1. Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska	JST, PROW, RPO WM, WFOŚiGW, NFOŚiGW, podmioty prywatne
Priorytet 2. Poprawa jakości i dostępności komunikacji publicznej	JST, RPO WM, PROW, WFOŚiGW, NFOŚiGW, podmioty prywatne
Priorytet 3. Budowa zrównoważonego systemu transportowego	JST, PROW, RPO WM, WFOŚiGW, NFOŚiGW, podmioty prywatne

Wysokość współfinansowania przedsięwzięć z wyżej wymienionych źródeł jest uzależniona każdorazowo od warunków konkursów, w ramach których Gmina ubiega się o dofinansowanie.

Tabela 20. Szacowane nakłady inwestycyjne na działania określone w Strategii

L.p	Nazwa zadania	Szacowane nakłady finansowe
1	Zagospodarowanie terenu na miejsce rekreacyjno-wypoczynkowe w miejscowości Łomia	100 000,00 zł.
2	Przebudowa drogi w obrębie wsi Turza Mała oraz drogi gminnej w obrębie wsi Turza Wielka w Gminie Lipowiec Kościelny	483 264,76 zł.
3	Przebudowa drogi nr 2301W Zawady - Lipowiec Kościelny - Kęczewo - granica województwa w miejscowości Lipowiec Kościelny	529 327,49 zł.
4	Przebudowa drogi gminnej w obrębie wsi Łomia w Gminie Lipowiec Kościelny	317 594,55 zł
5	Budowa oczyszczalni ścieków oraz sieci kanalizacyjnej – inwestycja etapowa	≈ 5 mln zł
6	Budowa sali gimnastycznej przy szkole Podstawowej w Zawadach	≈ 2 mln zł
7	Termomodernizacje budynków użyteczności publicznej w Gminie Lipowiec Kościelny	≈ 1 mln zł

Przedstawione w Tabeli 20. przedsięwzięcia obrazują założenia inwestycyjne Gminy w okresie realizacji Strategii. Ze uwagi na fakt, że niektóre z przedsięwzięć (5,6,7) znajdują się we wczesnym etapie przygotowania i ich realizacja jest uzależniona od pozyskania dofinansowania ze środków zewnętrznych oszacowane koszty inwestycji mogą ulec zmianie.

Spis tabel i wykresów

Tabela 1. Ludność w poszczególnych miejscowościach (wg stanu na maj 2014r.	10
Tabela 2. Ruch naturalny i migracyjny ludności Gminy Lipowiec Kościelny w latach 2010-2014	11
Tabela 3. Struktura wiekowa ludności w gminie Lipowiec Kościelny	11
Tabela 4. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	13
Tabela 5. Świadczenia pomocy społecznej	19
Tabela 6. Przyczyny udzielania świadczeń	19
Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej (rejestr REGON) w gminie Lipowiec Kościelny w latach 2011-2015.	22
Tabela 8. Podmioty gospodarki narodowej (wg. PKD)) w gminie Lipowiec Kościelny w 2015 roku	23
Tabela 9. Wskaźniki podmiotów gospodarczych w gminie Lipowiec Kościelny, lata 2011-2014 (jedn. gosp.).	24
Tabela 10. Struktura gospodarstw rolnych według rodzaju i grup obszarów użytków rolnych w 2014 roku w gminie Lipowiec Kościelny	27
Tabela 11. Gospodarstwa z uprawą wg rodzaju zasiewów w gminie Lipowiec Kościelny w 2010 r.	27
Tabela 12. Pogłowie zwierząt gospodarskich w gminie Lipowiec Kościelny.....	28
Tabela 13. Drogi powiatowe przebiegające przez teren Gminy Lipowiec Kościelny ..	30
Tabela 14. Zasoby mieszkaniowe w Gminie Lipowiec Kościelny na tle powiatu.....	35
Tabela 15. Matryca zgodności Priorytetów rozwoju ze Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsza	42
Tabela 16. Matryca zgodności Priorytetów rozwoju z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego	47
Tabela 17. Matryca zgodności Priorytetów rozwoju ze z Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Mazowieckiego 2014-2020	49
Tabela 18. Wskaźniki monitoringu	79
Tabela 19. Źródła finansowania Strategii Rozwoju	81
Tabela 20. Szacowane nakłady inwestycyjne na działania określone w Strategii	82

Wykres 1. Dochody i wydatki na 1 mieszkańca w gminie Lipowiec Kościelny w latach 2010-2014 (w zł.).....	36
Wykres 2. Dochody na 1 mieszkańca w gminie Lipowiec Kościelny w latach 2010-2014 (w zł.)	37
Wykres 3. Struktura wydatków na 1 mieszkańca w Gminie Lipowiec Kościelny w 2014 r. (w zł.)	38
Wykres 4. Struktura dochodów gminy Lipowiec Kościelny w latach 2010 - 2014 (w zł.)	39
Wykres 5. Dochody budżetu gminy Lipowiec Kościelny w latach 2010-2014 (%)	40